

Vietnam’da Osmanlı Tarihi Araştırmaları

Vi An Lu*

Öz

Günümüze ulaşılan bilgilere göre Vietnamlılar ve Türkler arasındaki ilk temaslar 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Vietnam Savaşı sırasında 1955 yılında Güney Vietnam (Saygon Hükümeti) ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Fakat 1975 yılında Saygon Hükümeti’nin çöküşüyle Türkiye ve Güney Vietnam arasındaki 20 yıllık ilişkiler tamamen yitirilmiştir. Üç sene sonra 1978 yılında Türkiye ve yeni Vietnam Hükümeti arasındaki diplomatik ilişkiler resmî olarak yeniden kurulmuştur. Fransız Sömürgeciliği ve Vietnam Savaşı gibi dış etkenler yanında, siyasi değişimler ve politika farklılıkları nedeniyle, bu süreçte Vietnam ve Türkiye arasındaki ilişkiler yeteri kadar geliştirilememiştir. Bundan dolayı, Vietnamlıların Türkiye hakkındaki bilgileri çok sınırlı kalmıştır. Osmanlı Tarihi Çalışmaları ise Vietnam’da hâlâ çok yeni bir araştırma alanı olup henüz Vietnamlı tarihçiler tarafından yeterli bir ilgi görmemektedir. Buna rağmen, Osmanlı İmparatorluğu, dünya tarihinde uzun yaşayan ve önemli rol oynayan bir devlet olduğu için elbette Vietnam’daki dünya tarihi veya bölge tarihini işleyen ders kitapları ile birlikte akademik makalelerde Osmanlı Tarihi ve Osmanlı Algısı’ndan bahsedilmektedir. Vietnam’da Osmanlı tarihiyle ilgili araştırmalar 1960’lı yıllardan itibaren başlamıştır. Bunun yanı sıra Marksist tarih yazımının etkisinden dolayı Vietnamlı tarihçiler Osmanlı tarihi ile ilgili konuları Marksist tarih yazımı bakış açısına göre değerlendirmişler ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun sosyo-iktisadi biçimi ile ilgilenmişlerdir. Vietnam’da Osmanlı araştırmalarını konu alan eserlerin sayısı ve bunlarda kullanılan kaynaklar hâlâ sınırlıdır. Bununla birlikte iki ülke arasında son zamanlarda işbirliğinde dikkat çekici gelişmeler yaşanmakta ve Osmanlı Tarihi Araştırmalarına giderek artan bir ilgi gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vietnam’da Osmanlı Araştırmaları, Vietnam’da Osmanlı Algısı, Osmanlı Tarih Yazıcılığı, Vietnam-Türkiye İlişkileri

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE, luvian2909@gmail.com ORCID: 0000-0002-3726-0020
DOI: 10.37879/belleten.2021.577
Makale Gönderim Tarihi: 06.09.2020 – Makale Kabul Tarihi: 24.05.2021

The Ottoman History Studies in Vietnam

Abstract

Based on available archival sources, the first contact between the Vietnamese and the Turks started at the end of the 19th century. Then, during the Vietnam War, the diplomatic relations between South Vietnam (Saigon Government) and Turkey were established in 1955. Nevertheless, because of the collapse of the Saigon Government in 1975, 20 years of relationships between Turkey and South Vietnam came to an end. Just three years later, the diplomatic relation between Turkey and the new Vietnamese Government was officially re-established in 1978. Because of the impacts of some external factors such as French colonialism, the Vietnam War, and the changing of politics and policy differences, the relations between Vietnam and Turkey in history have not obtained sufficient development. Therefore, the Turkish perception in Vietnam and the understanding of Vietnamese people about Turkey remains very limited. The Ottoman History Studies in Vietnam is still a new research area that has not attracted wide attention to study by the Vietnamese researchers yet. However, because the Ottoman Empire was one of the longest-lived state that played a key role in world history, the Ottoman history and Ottoman perception certainly have been mentioned in the world history, region history textbooks, and academic articles published in Vietnam. In this scope, the researches on Ottoman history in Vietnam started in the 1960s. Besides, due to the influences of the Marxist historiography in Vietnam, Vietnamese historians reviewed issues of Ottoman history from the perspective of Marxist historiography, and they were particularly interested in the socio-economic type of the Ottoman Empire. Although the number of the research works on Ottoman Studies and the references used in these researches have remained limited, in the context of the cooperation between Turkey and Vietnam is being progressed in recent years, the development of Ottoman Studies in Vietnam is gradually becoming an inevitable research trend.

Keywords: Ottoman Studies in Vietnam, Ottoman Perception in Vietnam, Ottoman Historiography, Vietnam-Turkey Relations

Giriş

Vietnam'da mevcut eğitim sisteminde tarih eğitim öğretimi ve tarih araştırmaları, genelde dünya tarihi ve millet tarihi olarak iki ana bilim dalı veya iki araştırma alanına ayrılmaktadır. Bunlardan dünya tarihi bilim dalı içinde ya özel bir ülke tarihi ya da bölge tarihine odaklanılmaktadır. Ülkeler tarihinde öncelikle Çin, Japonya, Kore, Hindistan, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi Vietnam tarihini etkileyen ülkeler veya tarih boyunca benzer kültüre sahip olan ülkeler ele alınmaktadır. Bölge tarihi ise Güneydoğu Asya, Kuzeydoğu Asya, Avrupa ve Orta

Doğu gibi bölgelerle daha ilgili görülmektedir. Buna göre Türkiye tarihi, Orta Doğu tarihi kapsamında değerlendirilmektedir. Dolayısıyla akademik bakış açısından özelde Türk tarihine pek az ilgi gösterilmekte olduğundan Vietnamlıların Türkiye ve Osmanlılar hakkındaki bilgileri çok sınırlı kalmaktadır. Ancak, dünya tarihinde önemli bir rol oynayan Osmanlı İmparatorluğu tarihine elbette dünya tarihi veya bölge tarihi ders kitapları ile birlikte akademik makalelerde yer verilmektedir. Dikkat çekilen yetersiz ilgiye rağmen, Vietnam'da tarih ders kitaplarında ve yapılan araştırmalarda Osmanlı algısının nasıl yansıtıldığını incelemek ve öne çıkarmak önem arz etmektedir.

1. Vietnam'da Osmanlı Tarihi Araştırmalarının Önemi: Tarihî ve Güncel Arka Plan

Bilindiği kadarıyla, Vietnam ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler resmî kayıtlara göre oldukça geç başlamıştır. Fakat tarihsel süreçte iki devlet arasındaki temaslar ile bunların düzeyleri gibi birçok bilgiler henüz tespit edilememiştir. Bugüne kadar edinilen bilgilere göre Topkapı Sarayı Müzesi'nin porselen koleksiyonunda bulunan *Annam Vazosu* adlı bir vazo, Vietnamlılar ve Osmanlılar arasındaki temaslarda en eski bulgulardan biridir¹. Çin porselenleri bölümünde yer alan ve 15/1850 envanter numaralı *Annam Vazosu*², kitabesine göre 1450 yıllarında yani Vietnam tarihinde "Altın çağ" olarak tanınan Erken Lê Hanedanı (1428-1527) Dönemi'nde yapıldığı tespit edilmektedir. Bu vazonun nasıl ve ne zaman Osmanlı Sarayı'na ulaştığı henüz bilinmemektedir. Muhtemelen o dönemlerde "Baharat Yolu" ile Uzak Doğu veya Güneydoğu Asya'ya gelen Arap tüccarları, Osmanlı toprağına dönüş yaparken bu vazoyu getirmişlerdir. Geliş tarihi ve yolunun henüz bilinmemesine rağmen, Topkapı Sarayı Müzesi porselen koleksiyonunun en değerli eserlerden biri ve günümüzde Türkiye'nin bir ulusal

- 1 Günümüzdeki Vietnam toprağı, M.Ö 179-M.S. 938 yılları arasında Çin'in bir idari bölgesi olarak Çin Hanedanları hâkimiyetinde bulunmuştur. Çin'in hâkim olduğu dönemde Vietnam'a *Giao Chi* (Jiaozhi), *Giao Châu* (Jiaozhou) ve *An Nam* (Annam) gibi isimler verilmiştir. Özellikle Vietnam'a Annam ismi 679'da verilmiştir. Bağımsızlık Dönemi'nde (938-1804 yılları arasında) Vietnamlılar kendiler *Đai Cồ Việt* ve *Đai Việt* (Büyük Viet) demişler. Ancak Çin kaynaklarında Vietnam'ı kastetmek için hâlâ Annam ismi kullanılmaktadır. Vietnam ismi ise, yalnızca 1804'den itibaren ortaya çıkmıştır. Bk. Sừ quán triều Lê, *Đai Việt Sừ ký Toàn thư*, 1697, Bản ký, Q.1, v. 2b. Quốc sừ quán triều Nguyễn, *Khâm Định Việt sừ thông giám cương mục*, 1884, Tb. II-3; Tb. II-30; Tb. IV-18; Chb. I-1 Chb. III-20. Quốc sừ quán triều Nguyễn, *Đai Nam Thực lục*, 1847, Chính biên, Đệ nhất ký, Quyển XXIII.
- 2 Regina Krahl, *Chinese Ceramics in the Topkapı Saray Museum, Istanbul: A Complete Catalogue*, Vol. II, Sotheby's Publication, London 1986, p. 527.

hazinesi olarak tanınan *Annam Vazosu*'nun, hiç şüphe yok ki Vietnam-Osmanlı temaslarının en eski ve en önemli bir bulgusu olduğu anlaşılmaktadır.

Bundan başka, Âşık Mehmed'in *Menâzirü'l-avâlim* isimli eseri, Kâtip Çelebi tarafından tertip edilen *Levâmi'u'n-Nûr fi Zülmet-i Atlas Minor* ve *Cihannümâ*, Ebû Bekir b. Behrâm'ın *Nusretü'l-İslâm ve's-sürûr fi tahrîri Atlas Mayor* isimli eseri gibi 16-17. yüzyıllarda yazılan Osmanlı coğrafi kaynaklarında Vietnam'dan bahsedilmiştir. Bu eserlerde Cezayîr-i Bahrî's-Sîn³; İndiya Şarkî yani Hind-i Şarkî⁴; Annan, Tongking ve Kuçin Çin⁵ gibi yer isimleri ifade edilerek Vietnam kastedilmiştir. Çok değerli kaynak eserlerine rağmen, şimdiye kadar hem Türk hem de Vietnamlı araştırmacılar tarafından dikkate alınmadığından dolayı bu ilginç bilgilerden incelemelerde tam olarak faydalanılmadığı görülmektedir.

19. yüzyılda Vietnam ve Fransız-İspanyol ittifakı arasında bir barış antlaşması için 1863-1864 yılları arasında Nguyễn Hanedanı (1802-1945) bir diplomatik heyeti Fransa ve İspanya'ya göndermiştir. Gidiş yolunda 8 Ağustos-2 Eylül 1863 tarihleri arasında, yani aşağı yukarı 26 gün Vietnamlı diplomatlar, Osmanlı topraklarında kaldılar. Ayrıca Paris'te buldukları 28 Eylül, 4 Ekim ve 14 Ekim 1863 tarihlerinde Vietnam diplomatik heyeti Fransa'daki Osmanlı elçisi ile birkaç defa görüşmüşlerdir⁶. Bu görüşmelerin muhtemelen tarihte Vietnamlılar ve Osmanlılar arasındaki ilk doğrudan resmî temas olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında heyet üyelerinden biri olan Nguyễn Hanedanı'nın müsteşarı Phàm Phú Thúr (1820-1882) *Tây hành nhật ký* veya *Nhật ký đi Tây* “西行日記” (Batı Seyahatları Hatıra Defteri) başlıklı bir seyahatnâme kaleme alarak seyahati boyunca meydana gelen olayların tümünden ve geçtikleri yer adlarından söz etmiştir⁷. Hán Nôm

3 Âşık Mehmed, *Menâzirü'l-avâlim*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nr. 616, v. 74a.

4 Kâtip Çelebi, *Levâmi'u'n-Nûr fi Zülmet-i Atlas Minor*, Nûruosmâniye Kütüphanesi, Nr. 2998, v. 401b.

5 Ebû Bekir b. Behrâm, *Nusretü'l-İslâm ve's-sürûr fi tahrîri Atlas Mayor*, Nûruosmâniye Kütüphanesi, Nr. 2996, v. 238a-b.

6 Trần Xuân Toàn, “L'Ambassade de Phan-Thanh-Gian (1863-1864)”, *Bulletin des Amis du Vieux Hué*, Juillet-Septembre, No. 3, 1921, pp. 166, 171, 185.

7 Üç cilt ve bir takdimden oluşan bu seyahatnâmenin üç farklı nüshası bulunmaktadır: VHv. 1170 (292 varak), VHv. 286/1-2 (188 varak) ve VHv. 2232 (104 varak) numaralarda kayıtlı olan nüshalarının tümü Hanoi'de bulunan Việן Nghiêן cúu Hán Nôm [Sino-Vietnamca Araştırmaları Enstitüsü]'nde *Giá Viêן biêêt lục* “蔗園別錄” ismiyle kaydedilmektedir. Seyahatnâmenin birinci ve ikinci cildi, 1919 ve 1921 yıllarında Fransızca'ya çevirilip *Bulletin des Amis du Vieux Hué* adlı mecmuada yayınlanmıştır. Bundan sonra 1960-1962 yıllarında eserin tümü ilk defa çağdaş Vietnamca'ya tercüme edilmiş olup *Văn Dân* dergisinde basılmıştır. 2001'de bu çeviri de tekrar

dilinde (Sino Vietnamca, yani eski Vietnamca) yazılan ve 1864'te Vietnam hükümdarına takdim edilen bu eserde Aden, Süveyş, Kahire ve İskenderiye gibi Osmanlıların hâkim olduğu topraklara ait yerlerin isimleri, coğrafi özellikleri, toplumsal yaşamları ve geleneklerinden söz edilmiştir. Seyahatnâmede paşa unvanı, Türk bayrağı, kahve ve fes başlığı gibi Türklere ait gelenekler hakkında bilgiler verilmiştir. Bilhassa *Tây hành nhật ký*'de Türkiye'yi kastetmek için *Tu Du Ký* “須油箕” veya *Tu Du Cô* “須油姑” kelimeleri ifade edilmiştir. Bundan dolayı eser Osmanlı topraklarından bahseden muhtemelen en eski Vietnam kaynağıdır.

19. yüzyılın sonunda iki ülke arasındaki temaslarda dönüm noktası olan olaylar yaşanmıştır. Bunlardan biri Japonya'ya gönderilen meşhur Ertuğrul Fırkateyni ile ilgilidir. Gemi gidiş yolunda 10 Mart-20 Mart tarihlerinde Vietnam'ın güney bölgesinde yer alan Saygon'da (bugünkü adı Ho Şi Minh kenti) durup burayı ziyaret etmiştir⁸. Bundan sonra gemi Hongkong'a doğru hareket etmiş, fakat yolda yakalandığı fırtınadan dolayı 25 Mart'ta Saygon'a geri dönmüştür. Böylece 25 Mart-8 Nisan 1890 tarihlerinde Ertuğrul Fırkateyni Saygon'da durup hava uygun olduğunda hareket etmeyi beklemiştir⁹. Demek ki 10 Mart-20 Mart tarihleri ve 25 Mart-8 Nisan 1890 tarihleri arasında, yani yaklaşık 24 gün Ertuğrul Fırkateyni Saygon'da bulunmuştur. Ertuğrul Fırkateyni'nin ziyaretinin akabinde 1893 yılında Yemen'den başlayıp Uzak Doğu ülkelerine seyahat eden Mustafa bin Mustafa adlı bir Osmanlı bürokratu Çinhindi'ye ve Vietnam'a da uğramıştır. Ertuğrul Fırkateyni'ndeki Osmanlı Türkleri'nin dışında Mustafa bin Mustafa Vietnam'ı ziyaret eden ilk Türklerden biridir. 1894'te Mustafa bin Mustafa tarafından kaleme alınan *Aksâ-yı Şark'ta Bir Cevlân* isimli eserde Vietnam'a seyahati ile ilgili bilgilerden söz edilmektedir¹⁰.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan Soğuk Savaş Dönemi'nin etkisiyle 1954 yılında Cenevre Antlaşması imzalandıktan sonra Vietnam, 17. enlem sınırı alınarak geçici olarak ikiye bölünmüştür. Buna göre Kuzey ile Güney Vietnam olmak üzere iki ayrı devlet ortaya çıkarılmıştır. Kuzey bölgesi yine 1945 yılından itibaren kurulan Vietnam Demokratik Cumhuriyeti yani Hanoi Hükümeti

yayınlanmıştır.

8 Erol Mütercimler - Mim Kemal Öke, *Ertuğrul Fırkateyni Faciası ve Türk-Japón Münasebetlerinin Başlangıcı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1991, s. 63.

9 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Y.PRK.ASK. 60 32.

10 Mustafa bin Mustafa (hazırlayan Ahmet Uçar), *Bir Osmanlı Bürokratının Uzakdoğu Seyahati*, Çamlıca, İstanbul 2010, s. 93-94.

tarafından yönetilmiştir. Bu hükümet Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti tarafından desteklenmiştir. Güney bölgesinde ise 1955 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve onun müttefikleri tarafından desteklenen Vietnam Cumhuriyeti yani Saygon Hükümeti kurulmuştur. Kuruluştan sonra Saygon Hükümeti derhal birçok ülke tarafından tanınmıştır¹¹. Türkiye, Saygon Hükümetini tanıyan ülkelerden biridir. Arşiv belgelerine göre 19 Kasım 1955 tarihinde Türkiye Saygon Hükümeti'ni tanımıştır¹². Üstelik Saygon Hükümeti, 1960'lı yılların başında Ankara'da büyükelçilik açmıştır¹³. Güneydoğu Asya ülkelerinin birçoğu ile karşılaştırıldığında Türkiye ve Vietnam ilişkilerinin başlangıcı ve büyükelçiliğin açılışı daha erken tarihlidir. 1960 ve 1970'li yıllarda iki ülke arasındaki ilişkilerde birçok faaliyet gösterilmiştir. Örneğin: Türkiye-Vietnam Parlamentolararası Dostluk Grubu, Zonguldak Türk-Vietnam Dostluk Derneği ve Konya Türk-Vietnam Dostluk Derneği gibi dernekler kurulmuştur. Bu derneklerin faaliyetleri kapsamında Saygon büyükelçiliğinin desteğiyle Türk halkına ve Türk okurlarına Vietnam imajı ile birlikte bilgilerini tanıtmak için *Vietnam: Haftalık Bülten*; *Türkiye-Vietnam Parlamentolararası Dostluk Grubu Bülteni* ve *Zonguldak Türk-Vietnam Dostluk Derneği Bülteni* gibi yayınlar periyodik olarak uzun bir zaman sürekli olarak yayınlanmıştır¹⁴. Ancak 1975 yılında Vietnam Savaşı bitince Kuzey Vietnam'ın Saygon'u ele geçirmesiyle Saygon Hükümeti de yıkılmıştır. Öncesinde kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmış olan Vietnam tek ülke olarak birleştirilmiştir. Böylece 1955 yılından beri başlayan Türkiye ve Güney Vietnam arasındaki 20 yıllık ilişkiler Saygon Hükümeti'nin çöküşüyle tamamen yitirilmiştir. Buna rağmen, 7 Haziran 1978 tarihinde Türkiye ile 1976 yılında yeni kurulan Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti hükümetleri arasında diplomatik ilişkiler kurulmuştur¹⁵. Demek ki 1955-1975 yılları arasında Türkiye ile Güney Vietnam arasında ilişki vardı, ancak Vietnam Savaşı nedeniyle bu ilişki sona ermiştir. Fakat, sadece 3 sene ara verdikten sonra 1978'den itibaren yeniden kurulan Vietnam-Türkiye ilişkileri şimdiye kadar devam etmektedir.

11 Yalnız 1955 yılında Saygon Hükümeti 33 ülke tarafından tanınmıştır. Bk. *The Vietnam Issue*, Ministry of Foreign Affairs, Saigon 1971, pp. 68-69.

12 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA) 030 01 61 379 12.

13 Kaynaklara göre Saygon Büyükelçiliği, Dr. Vali Reşit Caddesi 10. Kavaklıdere adresinde bulunmuştur. Bk. *Viet-nam: Haftalık Bülten*, 2 Temmuz 1971, s. 1.

14 Bk. *Türk - Vietnam Parlamentolararası Dostluk Grubu*, 10 Temmuz 1970; *Zonguldak Türk Vietnam Dostluk Derneği Bülteni*, 18 Nisan 1970; *Konya Türk Vietnam Dostluk Derneği Ana Tüzüğü*, Ajans Türk Press, Ankara 1970.

15 *Milliyet Gazetesi*, 2 Haziran 1978, s. 3.

Görüldüğü kadarıyla tarih boyunca Türkiye ve Vietnam arasındaki temas ve ilişkiler oldukça erken başlamıştır. İki devlet arasındaki temaslar uzun bir tarihi kapsamaktadır. Ne yazık ki bazı dış etkenler ve siyasi değişimler nedeniyle iki millet arasındaki anlayışlara karşılıklı olarak ilgi gösterilmemiştir. Dolayısıyla iki ülkenin birbirlerinin tarihlerini araştırmaları çok önemli ve âcil bir meseledir. Bu bağlamda Vietnam'da Osmanlı tarihini araştırmak, bir yandan Vietnamlıların Türkler ve Osmanlılar hakkındaki anlayışlarına yönelik olarak olumlu katkıda bulunmakta; diğer yandan Vietnam ve Türkiye devletleri arasındaki ilişkilerin gelişmesinde de büyük bir rol oynamaktadır. Başka bir deyişle Vietnamlıların Osmanlı tarihi üzerine araştırma yapmaları Türkiye'yi daha yakından tanımalarına vesile olmaktadır.

Yukarıdaki bahsedilen meselerin dışında yakın zamanda Vietnam'da bölgesel araştırmaların, bilhassa Şarkiyat Araştırmaları'nın gelişmesi de ülkede Osmanlı tarihi araştırmalarına yönelmeye katkıda bulunan esaslardan biridir. 2010 yıllarından beri Vietnam'da Şarkiyat Araştırmaları'nın yanı sıra Doğu Araştırmaları hızla gelişmektedir. Vietnam Ulusal Üniversitesi - Hanoi Yabancı Diller Üniversitesi ve Vietnam Ulusal Üniversitesi - Ho Şi Minh Sosyal ve Beşeri Bilimler Üniversitesi gibi Vietnam'daki bazı önde gelen yüksek eğitim kurumlarında Arapça Bölümü kurulmuştur¹⁶. Bununla birlikte Arap Araştırmaları ile de ilgilenilmeye başlanıyor. Aynı zamanda Vietnam Sosyal Bilimler Akademisi'ne bağlı Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü, Hintoloji ve Batı Asya Araştırmaları Enstitüsü gibi birkaç araştırma kurumu kurulmuştur¹⁷. Bu eğitim ve araştırma kurumları kapsamında Şarkiyat, Orta Doğu, Batı Asya, Arap ve İran araştırmalarıyla birlikte Arapça'ya dair birçok akademik faaliyet gösterilmektedir. Ne yazık ki Şarkiyat Araştırmaları ve Orta Doğu Çalışmaları'nın en temel kollarından biri olan Türkoloji ve Türkçe Bölümü yine eksik kalmaktadır. Ashında Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü ve Batı Asya Araştırmaları Enstitüsü'nde yakın zamanlarda Türkiye hakkında bazı çalışmalar başlatılmaktadır. Fakat yalnızca Türkiye'nin iktisadi yapısı, Türkiye'nin dış politikası veya diğer ülkelerle ilişkileri yani Türkiye'nin çağdaş hususları üzerine araştırmalar yapılmaktadır¹⁸. Türk tarihi, Türk kültürü ve dili gibi meselelerle

16 Vietnam Ulusal Üniversitesi - Hanoi Yabancı Diller Üniversitesi'nde Arap Dili ve Kültürü Bölümü 1996 yılında kurulmuştur. Vietnam Ulusal Üniversitesi - Ho Şi Minh Kenti Sosyal ve Beşeri Bilimler Üniversitesi'nde Arap Araştırmaları Bölümü ise 2011'de açılmıştır.

17 Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü 2004 yılında; Hintoloji ve Batı Asya Araştırmaları Enstitüsü ise 2012 yılında kurulmuştur.

18 Bk. Phạm Trần Long, *Đát nước và con người Thổ Nhĩ Kỳ* (Türkiye: Ülkesi ve Halkı), Nxb. Thế

pek az ilgilenilmektedir. Dolayısıyla bu eksiklikleri doldurmak için Türk tarihi, özellikle Osmanlı tarihi üzerine araştırmaların yapılması gerektiği muhakkaktır.

Bilindiği kadarıyla günümüzde Vietnam'da hiçbir Türkolog, Osmanlı tarihçisi veya Osmanlı tarihi araştırmacısı bulunmamaktadır. Onun tersine Vietnam'ın komşuları olarak bilinen Japonya, Kore, Çin ve Tayvan gibi diğer Uzak Doğu ülkelerinde Osmanlı Tarihi Araştırmaları çok erken başlayıp ileri gitmektedir. Örneğin, Japonya'da Türkoloji (Türkiyat Araştırmaları) I. Dünya Savaşı'nda başlamış olup aşağı yukarı yüzyıllık bir döneme sahip olmuştur¹⁹. Osmanlı Tarihi Araştırmaları da ayrı bir çalışma alanı olarak neredeyse aynı zamandan başlayıp 1960'lı yılların başından itibaren gelişme kaydetmiştir. Günümüze Japonya'da birçok önemli üniversitelerde Türkoloji Bölümü ve Osmanlı Araştırmaları Merkezi açılmıştır. Ayrıca dünya çapında birçok önde gelen Japon Türkolog ve Osmanlı tarihçisi bilinmektedir²⁰. Başka bir örnek olarak Güney Kore'de Türkoloji ise 1970'li yıllar gibi erken bir tarihte başlamıştır. Şimdiye kadar Güney Kore'de Türk tarihi, dili, siyaseti, iktisadı, toplumu, kültürü ve edebiyatı ile ilgili toplam 43 araştırma kitabı; 51 yüksek lisans ve doktora tezi; 295 akademik makale yayımlanmıştır²¹. Çin ve Tayvan'da Osmanlı Araştırmalarına, Japonya ve Güney Kore'ye göre daha geç başlanmış olsa da günümüzde buna çok ilgi gösterilmektedir. 1985-2019 yıllarında Çin'deki 12 üniversite bünyesinde Türkoloji Bölümü açılmıştır²². Özellikle, geçen 40 sene boyunca Osmanlı hukuk, diplomasi veya

giói, Hà Nội 2006. Bui Nhat Quang, *The Republic of Turkey and Vietnam's Perspective*, Encyclopedia Publishing House, Hanoi 2013. Đỗ Đức Đĩnh, *Thổ Nhĩ Kỳ, Angiêri, Iran và khả năng hợp tác với Việt Nam* (Türkiye, Cezayir, İran ve Vietnam ile İşbirliği Yetenekleri), Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội 2013. Bui Nhật Quang, *Thổ Nhĩ Kỳ và khả năng hợp tác của Việt Nam đến năm 2020* (2020 Yılına Kadar Türkiye'nin Vietnam ile İşbirliği Yetenekleri), Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội 2013. Bunun dışında 2010-2018 yılları arasında Vietnam'da Türkiye'nin iktisadı ve dış politikasına dair yaklaşık 26 akademik makale yayımlanmıştır.

- 19 Tadashi Suzuki, "From Central Asian Studies to Anatolian Studies: A Century of Turkish Studies in Japan", *Orient*, Vol. 38, 2003, pp. 117-134. Nobuo Misawa, "Japonya'daki Türkoloji Araştırmaları: Anadolu Türkleri Üzerine Araştırmalar", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, 2010, s. 453-472.
- 20 Yuzo Nagata, "Japonya'da Osmanlı Araştırmaları", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, I. Cilt, Ankara, 04-08 Ekim 1999, s. 459-477. Yoichi Takamatsu, "Japonya'da Osmanlı Tarihi Araştırmaları", *Osmanlı Araştırmaları*, Vol. 51, 2018, s. xiii-xviii.
- 21 Lee Nan A - Kim Dae Sung, "Trends in Turkish Studies in Korea", *Bilgi - Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 77, İlkbahar, 2016, pp. 275, 278, 282.
- 22 Zhixing Shen - Ömer Faruk Işık, "Çin'deki Türkoloji Çalışmaları", *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, Cilt 60, Sayı 2, 2020, s. 594. Ayrıca bk. Zan Tao, "An Overview of Turkish Studies in China", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2010, Cilt 8, Sayı 15, pp. 281-290.

siyasi tarihi gibi konularla ilgili birçok araştırma eseri Çinli tarihçiler tarafından yayınlanmıştır²³. Ayrıca 2000'li yılların başından beri Kuzeybatı Üniversitesi ve Shaanxi Normal Üniversitesi gibi Çin'deki bazı eğitim kurumlarında Osmanlı tarihi ile alakalı yüksek lisans ve doktora tezlerinin savunması yapılmıştır. Nitekim, bu ülkelere göre Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmaları çokça geri kalmıştır. Komşu ülkelere yetişmek amacıyla Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmaları hızlı ve düzenli bir şekilde başlatılmalıdır.

2. Vietnam'da Osmanlı Araştırmalarının Tarihçesi ve Yapılan Çalışmalar

Vietnam'da Osmanlı tarihiyle ilgili araştırmalara 1960'lı yılların başından itibaren başlanmıştır. Fakat şimdiye kadar Vietnam'da Osmanlı araştırmaları henüz bağımsız bir araştırma alanı haline gelmemiştir.

a. Kitaplar

Genelde Osmanlı tarihinden bahseden çalışmalar, ayrı araştırma eserleri veya monografilerden ziyade genel dünya tarihi ders kitaplarında ile sınırlıdır. En eski çalışmalardan biri 1962 yılında yayınlanmış olan *Lịch sử thế giới trung cổ* (Orta Çağ Dünya Tarihi) adlı kitaptır. Đai hoc Sur pham Hà Nội (Hanoi Eğitim Üniversitesi) tarafından hazırlanan bu çalışma, lisans eğitimi programı için hazırlanan bir dünya tarihi ders kitabıdır. İki kısımdan ve 19 bölümden oluşan kitap içinde Osmanlı

23 Örneğin: 刘明, 奥斯曼帝国, 商务印书馆, 1986. (Liu Ming, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Ticari Yayınevi, 1986); 黄维民, 奥斯曼帝国, 三秦出版社, 2000. (Huang Weimin, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Sanqin Yayınevi, 2000); 田瑾, 18至19世纪奥斯曼帝国与欧洲文化交往研究, 中国社会科学出版社, 2013. (Tian Jin, *18-19. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa Kültürel İlişkiler Üzerine*, Çin Sosyal Bilimler Yayınevi, 2013); 许序雅/许辅昊, 奥斯曼帝国的兴衰 (文明的十字路口), 商务印书馆, 2015. (Xu Xuya-Xu Fumin, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (Medeniyetlerin Kavşağı)*, Ticari Yayınevi, 2015); 黄维民, 世界帝国史话: 奥斯曼帝国, 中国国际广播出版社, 2015. (Huang Weimin, *Dünya İmparatorluk Tarihi: Osmanlı İmparatorluğu*, Çin Uluslararası Yayınevi, 2015); 王三义, 晚期奥斯曼帝国研究: 1792~1918, 中国社会科学出版社, 2015. (Wang Sanyi, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Geç Dönemi: 1792-1918*, Çin Sosyal Bilimler Yayınevi, 2015); 陈恒, 前近代清朝与奥斯曼帝国的比较研究 (新史学第16辑), 大象出版社有限公司, 2016. (Chen Heng, *Yakın Çağ Döneminde Qing Hanedanı ve Osmanlı Devleti: Karşılaştırmalı Araştırma (Yeni Tarih Yazıcılığı Cilt 16)*, Daxing Basımevi, 2016); 哈全安, 奥斯曼帝国史, 天津人民出版社, 2016. (Ha Quanan, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Tianjian Halk Basımevi, 2016); 王三义, 帝国之衰: 奥斯曼帝国史六论, 社会科学文献出版社, 2018. (Wang Sanyi, *İmparatorluğun Çöküşü: Osmanlı İmparatorluğu'na Dair Altı Makale*, Sosyal Bilimler Literatür Yayınevi, 2018); 王永宝, 奥斯曼帝国民法典, 商务印书馆, 2018. (Wang Yongbao, *Osmanlı Devleti'nin Medeni Kanunu*, Ticari Yayınevi, 2018).

tarihinden bahseden konu, “Osmanlı Türk İmparatorluğu (Türkiye)” başlığını taşımakta olup on birinci bölümde 133-140’nci sayfalar arasında yer almaktadır. Bu bölüm kapsamında Türk kavmi ve Osmanlı Türk İmparatorluğu’nun kuruluşu; Türk ordusu ve Osmanlı İmparatorluğu’nun genişliği; Osmanlıların Konstantiniyye’yi (İstanbul’u) fethi ve Bizans İmparatorluğu’nun sonu; Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü gibi başlıca meselelerden bahsedilerek Osmanlı tarihi, başlangıcından çöküşüne kadar genel bir bakışla anlatılmaktadır.

1970’li yıllarda Osmanlı tarihinden bahseden iki kitap yayınlanmıştır. Yine lisans eğitimi programı için hazırlanan bu iki çalışma, dünya tarihi ders kitapları olarak yazılmıştır. Bunlardan biri *Lịch sử thế giới trung đại*, quyển 1 (Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt 1) adlı kitap Đặng Đứrc An ve Phạm Hồng Việt tarafından hazırlanmıştır. Diğeri *Lịch sử thế giới trung đại*, quyển 2 (Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt 2) adlı kitap Lương Ninh ve Đặng Đứrc An tarafından hazırlanmıştır. İki kitap aynı zamanda yani 1978 yılında yayınlanmıştır. Özellikle, 1978 yılı da Türkiye ve Vietnam arasındaki diplomatik ilişkilerinin kurulduğu senedir. Ancak dünya tarihi ders kitabı olarak hazırlandığından dolayı çalışmada bahsedilen Osmanlı tarihi ile ilgili içerik çok kısa, her ciltte yalnız 4 ile 6 sayfa kadar kalmış ve temel bilgiler özetlenmiş, konu ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Kitabın birinci cildinde Osmanlı tarihine dair parça, üçüncü bölümün üçüncü maddesinde 79-83’ncü sayfalar arasında yer almaktadır. Bu maddede Türk kavmi ve Selçuk İmparatorluğu, Osmanlı Devleti’nin kuruluşu, Osmanlı İmparatorluğu’nun yükselişi ve İstanbul’un fethi gibi meselelerden söz edilmektedir. İkinci ciltte Osmanlı tarihi ile ilgili bölüm ise, on sekizinci bölümde 142-148’nci sayfalar arasında yer almaktadır. Bu bölümde Osmanlı İmparatorluğu’nun yayılması, iç siyaseti ve Balkan halklarının Türk hâkimiyetine karşı mücadeleleri, Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşe başlaması gibi konular vardır.

1990’lı yıllara gelindiğinde yine lisans eğitimi programı kapsamında Osmanlı tarihinden bahseden başka bir dünya tarihi ders kitabı yayımlanmıştır. İki kısım ve 27 bölümden oluşan *Lịch sử thế giới cận đại* (Yakın Çağ Dünya Tarihi) başlıklı çalışma Vũ Dương Ninh ve Nguyễn Văn Ánh tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada yirmi beşinci bölümün ilk maddesinde 512-521’nci sayfalar arasında Osmanlı tarihinin geç döneminden söz edilmektedir. Maddede Osmanlı İmparatorluğu’nun kriz durumu; yönetim sistemiyle 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başında yarım sömürge durumu; 20. yüzyıl başlarında Türkiye’de devrimci hareket ve Osmanlı İmparatorluğu’nun sonunu ihtiva eden başlıca dört mesele

incelenmiştir. Birinci konuda Türkiye'nin siyasi rejimi ve islhat projelerinin başarıszlığı değerlendirilmiştir. İkinci konuda ise II. Abdülhamid'in iktidar rejimi, Türkiye'nin gittikçe yarı sömürge haline gelmesi ve 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar toplum ilişkilerinde değişimler incelenmiştir. nc konuda ise devrimin yaklaşması, 1908 devriminin tarihsel önemi incelenmiştir.

2000'li yılların başında Vietnam'da Orta Doęu tarihine dair ilk çalışma olarak tanınan *Lịch sử Trung Cận Đông* (Orta Doęu Tarihi) başlıklı bir çalışma 2000'de yayınlanmıştır. Bu eser Đai hoc Sur phm H Chí Minh (Ho ři Minh Eęitim Üniversitesi) Tarih Bölümü'nde ęretim yeleri olan Nguyn Th Thur, Nguyn Hng Bch ve Nguyn Vn Sn tarafından hazırlanmıştır. 364 sayfa ve 8 bölümden oluşan bu çalışmanın önemli bir içeriği Osmanlı tarihinden söz etmektedir. Osmanlı tarihi ile ilgili kısmı Nguyn Th Thur tarafından hazırlanıp üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümde 103-123, 142-158, 166-169 ve 189-202 sayfalar arasında yer almaktadır. şimdiye kadar bu alışma Vietnam'daki Orta Doęu tarihine dair yine ilk ve tek kitap olarak tanınmaktadır. Aynı zamanda Vietnam'daki Osmanlı tarihinden bahseden en ayrıntılı çalışma olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın nc bölümünde 14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu tarihi incelenmiştir. İçinde Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve ilk gelişmesi; II. Mehmet ve 15. yüzyıldan itibaren iktidarın takviyesi; 16-17. yüzyılların başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu gibi meselelerden bahsedilmektedir. Dördüncü bölümde Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesi ve 19. yüzyılın sonlarında Türkiye'nin yarı sömürge durumu anlatılmaktadır. Beřinci bölümde ise 1908'deki Türk Devrimi ve Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye konuları bulunmaktadır.

Vietnamlı yazarlar ve araştırmacılar tarafından hazırlanan çalışmaların dışında, Vietnam'da yayınlanan Osmanlı tarihiyle ilgili birkaç eviri kitap da bulunmaktadır. Öncelikle asıl ince'de kaleme alınan ve Vietnamca'ya tercüme edilen *Lịch sử thế giới* (Dünya Tarihi) adlı bir araştırma dizi bilinmektedir. Bu araştırma dizisi ikinci ve dördüncü ciltlerinde Osmanlı tarihi ile ilgili önemli kısımlar ihtiva etmektedir. İkinci cildin dördüncü bölümünün dördüncü maddesinde Osmanlı Türklerinin ortaya çıkışı, 14. yüzyıldan itibaren Osmanlıların gelişmesi, iktidar sistemi ve köylü ayaklanmaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişi, 16. yüzyılda Kk Asya ve Balkanlardaki halkların isyanları, Orta aę'da Türk kültürü gibi meseleler incelenmiştir. Dördüncü cildin dördüncü maddesi ise toplumsal-iktisadi durgunluk ve tımar sisteminin bozulması; Patrona Halil İşyanı, imparatorluğun krizi ve devlet yöneticilerinin reformlarını ihtiva etmektedir.

2006 yılında *Đế chế Ottoman - Lịch sử gần yếu* (Osmanlı İmparatorluğu'nun Kısa Tarihi) başlıklı bir eser Vietnam'daki Türkiye Cumhuriyeti Hanoi Büyükelçiliği'nin desteğiyle yayınlanmıştır. Asıl ismi *The Ottomans: A Brief History of A World Empire* olan ve İngilizce'den Vietnamca'ya çevirilen bu eser Mehmet Öz, Oktay Özel, Akşin Somel ve İlber Ortaylı tarafından yazılmış ve Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanmıştır. Yalnız 47 sayfadan oluşan çok kısa bir eser olmasına rağmen, şimdiye kadar bu kitap Vietnam'da Türk araştırmacıların yaklaşımıyla yayınlanan tek eserdir. Bu nedenle bu çalışma Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmalarında önemli bir unsur haline gelmektedir. Eserde Osmanlı Hanedanı'nın doğuşu; askeri ve idari sistemlerin temeli; Fetret Devri'nden İmparatorluğa; İstanbul'un Fethi ve yeniden inşası; İmparatorluk çağı; Osmanlı İmparatorluğu'nun altın çağı; Klasik Çağ'da kültürel yaşam; Klasik Çağ'da iktidar ve toplum; Çalkantılı dönem ve Osmanlı askeri gücünün düşüşü; Islahat dönemi gibi meseleleri ihtiva etmektedir.

b. Makaleler

Tarih ders kitaplarının yanı sıra *Tarih Araştırmaları Dergisi*, *Avrupa Araştırmaları Dergisi* ile *Orta Doğu Araştırmaları Dergisi* gibi Vietnam'daki araştırma dergilerinde Osmanlı tarihi ile ilgili yayınlanan birkaç makale bulunmaktadır.

İlk olarak 1978'de Xuân Tùng tarafından hazırlanan “Cuộc chiến tranh Nga-Thổ (1877-1878) và sự nghiệp giải phóng Bungari mùa xuân 1878” (1877-1878 yıllarında Osmanlı-Rus Savaşı ve 1878 Baharındaki Bulgaristan'ın Bağımsızlığı) adlı makale *Tarih Araştırmaları Dergisi*'nde yayınlanmıştır. Bu makalede “Doğu Meselesi”nin temeli ve Osmanlı-Ruş Savaşı'nın başlaması, savaşta meydana gelen gelişmeler, Ayastefanos Antlaşması, Berlin Toplantısı ve Bağımsız Bulgar Devleti'nin doğuşu incelenmiştir²⁴.

Yaklaşık 30 seneden sonra 2005'te yine *Tarih Araştırmaları Dergisi*'nde Đào Tuấn Thành'm “Góp phần tìm hiểu về chế độ thống trị của đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ tại các công quốc Rumani từ năm 1711 đến 1821” (1711-1821 Yıllarında Romanya Dükalıklarında Türk İmparatorluğu'nun Yönetim Sistemi) adlı makalesi yayınlanmıştır²⁵. Bu makalede Romence kaynaklardan faydalanılarak

24 Xuân Tùng, “Cuộc chiến tranh Nga-Thổ (1877-1878) và sự nghiệp giải phóng Bungari mùa xuân 1878”, *Nghiên cứu Lịch sử*, số 3-4 (179) năm 1978, s. 41-48.

25 Đào Tuấn Thành, “Góp phần tìm hiểu về chế độ thống trị của đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ tại các công quốc Rumani từ năm 1711 đến 1821”, *Nghiên cứu Lịch sử*, số 09 (352) năm 2005, s. 50-56.

Osmanlıların Eflak ve Boğdan Dükalıklarındaki etkileri ve yönetim politikası incelenmiştir²⁶.

2010'lı yıllardan itibaren Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmaları gittikçe artarak daha fazla makale neşredilmiştir. Örneğin: 2009 yılında Đặng Văn Chương ve Trần Đình Hùng tarafından hazırlanan “Về nguồn gốc người lính của quân đoàn Janissariestrong đế chế Ottoman” (Osmanlı İmparatorluğu'nda Yeniçeri'nin Kökeni) adlı makale *Askeri Tarih Dergisi*'nde yayınlanmıştır²⁷. 2010'da *Avrupa Araştırmaları Dergisi*'nde yayınlanan Trần Đình Hùng ve Trần Xuân Hiệp'in “Quan hệ giữa đế quốc Ottoman và đế quốc Byzantine (1299-1453)” (Osmanlı İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu İlişkileri) isimli çalışması 1299-1331, 1331-1363 ve 1364-1453 yılları arasında Osmanlılar ve Bizanslıların ilişkilerini değerlendirmiştir²⁸. 2014'te *Đồng Tháp Üniversitesi Dergisi*'nde basılan Trần Thị Nhung'un “Chính sách thống trị của đế quốc Ottoman ở bán đảo Balkan” (Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğu'nun Yönetim Politikası) adlı makalesi Osmanlıların Balkanlarda hâkimiyet politikasını inceleyerek Yakın Çağ döneminde Balkanlar ile Avrupa'nın diğer bölgeleri arasındaki farkı açıklamayı amaçlamıştır²⁹. 2016 yılında *Güneydoğu Asya Araştırmaları Dergisi*'nde basılan Đặng Văn Chương ve Lê Văn Trường An'ın “Phương thức xâm nhập của Hồi giáo vào Đông Nam Á hải đảo thế kỉ XIII-XVII” (13-17. Yüzyıllarda Müslümanların Güneydoğu Asya'ya Yayılma Tarzları) adlı makalesinde ise Osmanlı İmparatorluğu ve Açe Sultanlığı arasındaki siyasi ve dini ilişkiler, İslam'ın Güneydoğu Asya'ya yayılmasının önemli bir yöntemi olarak incelenmiştir³⁰. 2017'de *Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*'nde yayınlanan Đặng Xuân Kháng ve Doãn Tùng Anh'ın “Một số nhận xét về cải cách Tanzimat của đế chế Ottoman từ năm 1839 đến năm 1876” (1839-1876 Yılları Arasında

26 1994-2001 yılları arasında Romanya'da lisansütu eğitimine alan Đào Tuấn Thành, Bükreş Üniversitesi'nde Dan Berindei danışmanlığında “*Sự phát triển thể chế nhà nước Rumani thời cận đại (1859-1918)*” başlıklı tez çalışmasını tamamlayarak doktora unvanını almıştır.

27 Đặng Văn Chương - Trần Đình Hùng, “Về nguồn gốc người lính của quân đoàn Janissaries trong đế chế Ottoman”, *Tap chí Lịch sử Quân sự*, số 205 năm 2009.

28 Trần Đình Hùng - Trần Xuân Hiệp, “Quan hệ giữa đế quốc Ottoman và đế quốc Byzantine (1299-1453)”, *Nghiên cứu Châu Âu*, số 12 (123) năm 2010, s. 47-55.

29 Trần Thị Nhung, “Chính sách thống trị của đế quốc Ottoman ở bán đảo Balkan”, *Khoa học Đại học Đồng Tháp*, số 11 năm 2014, s. 16-22.

30 Đặng Văn Chương - Lê Văn Trường An, “Phương thức xâm nhập của Hồi giáo vào Đông Nam Á hải đảo thế kỉ XIII-XVII”, *Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 02 (191) năm 2016, s. 5-7.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Hakkında Değerlendirmeler) adlı makalesi Tanzimat döneminin özelliklerini incelemiştir³¹.

Çok fazla olmamasına rağmen, görülüyor ki bu makalelerde Osmanlı tarihi ile ilgili çeşitli meselelerden bahsedilmektedir. Yapılan araştırma konularına göre makalelerde Balkanlarda Osmanlıların yönetimi; Osmanlı ordusu; Osmanlı-Bizans ilişkileri, Osmanlılar ve İslam'ın Güneydoğu Asya'ya yayılması, Tanzimat dönemi gibi farklı alanlara yer verilmiştir. Makalelerin hacmi de çok kısa, genelde yaklaşık 6-9 sayfa arasındadır. Ancak bunlar Osmanlı tarihi ile ilgili belirli bir konu ihtiva eden Vietnam'da yapılan ilk bilimsel çalışmalardır.

c. Araştırma Projesi ve Tezler

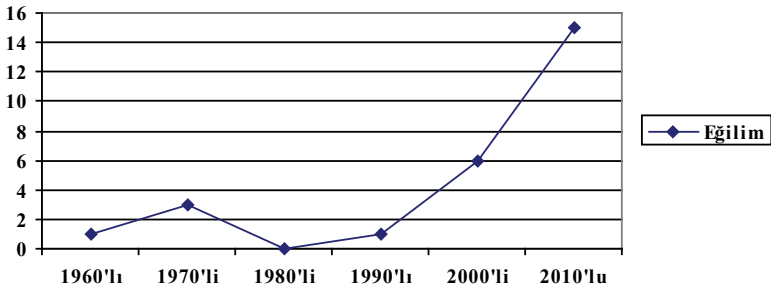
Öncelikle 2015-2016 eğitim öğretim yılında Hanoi Sosyal ve Beşeri Bilimler Üniversitesi'nde Đặng Xuân Kháng ve Doãn Tùng Anh tarafından hazırlanan *Quan hệ Ottoman-Aceh thế kỷ XVI* (16. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve Açe Sultanlığı İlişkileri) başlıklı araştırma projesi tamamlanmıştır. Bundan sonra 2016-2017 eğitim öğretim yılında Hanoi II. Eğitim Üniversitesi'nde Nguyễn Văn Vinh, Phạm Tùng Dương ve Vũ Văn Nam tarafından hazırlanan *Biến đổi khí hậu và sự hưng vong của các đế chế: nghiên cứu trường hợp đế chế Ottoman thế kỷ XVII* (İklim Değişiklikleri ve İmparatorlukların Kaderi: 17. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Örneği) başlıklı başka bir araştırma projesi de tamamlanmıştır. Hatta bu araştırma projesi kapsamında Phạm Tùng Dương *Biến đổi khí hậu và sự khủng hoảng kinh tế - xã hội ở đế chế Ottoman thế kỷ XVII* (17. Yüzyılda İklim Değişikliği ve Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi-Toplumsal Krizler) başlıklı bitirme çalışmasının savunmasını yapmıştır. En yakın zamanda Haziran 2019 tarihinde Doãn Tùng Anh tarafından hazırlanan *Đặc điểm mô hình đế chế Ottoman (1453-1703)* (1453-1703 Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Modelinin Özelliği) adlı yüksek lisans tezinin savunması yapılmıştır. 165 sayfadan oluşan bu tez, şimdiye kadar Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmaları ile ilgili ilk lisansüstü tezi olarak kayıtlara geçmiştir.

Kısaca, Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmaları henüz gelişmiş bir araştırma alanı değildir. 1960'lı yıllardan bu yana Osmanlı tarihi ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı çok fazla değildir. Tarih ders kitabı ve çeviri kitabın sayısı: 8; araştırma makalesinin sayısı: 15; araştırma projesinin sayısı: 2 ve yalnız bir tez çalışması bulunmaktadır (bk. Ek). Araştırma dönemi bakımından Vietnam'daki Osmanlı

31 Đặng Xuân Kháng - Doãn Tùng Anh, "Một số nhận xét về cái cách Tanzimat của đế chế Ottoman từ năm 1839 đến năm 1876", *Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông* số 06 (142) năm 2017, s. 3-9.

Tarihi Araştırmaları iki önemli döneme ayrılabilir. 1960'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar olan birinci dönemde Vietnam'da Osmanlı tarihi ile ilgili yayınlanan çalışmaların çoğu konu ve hacim olarak sınırlı kalmıştır. Bu dönemde Osmanlı tarihi araştırmalarına aslında ilgi gösterilmemiştir. 2000'li yıllardan itibaren başlayan ikinci dönemde ise Osmanlı araştırmaları gittikçe dikkate alınarak gelişme göstermiştir. Bilhassa son iki üç yılda Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmaları büyük ilgi görmeye başlamıştır. Bu eğilim aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir (bk. Őekil).

Őekil: Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmalarının Eğilimi

3. Vietnamlıların Osmanlı Tarihi Araştırmalarına Yaklaşım Biçimi

a. Yaklaşım Tarzları

Vietnam'da Osmanlı Arařtırmaları henüz uzman bir çalışma alanı halinde olmadıęından dolayı genelde Osmanlı tarihi, dünya tarihi veya bölge tarihi çerçevelerinde arařtırma konusu yapılmaktadır. Yukarıdaki Osmanlı tarihinden bahseden çalışmalarda yazarların yaklařım tarzlarına göre Osmanlı tarihi, dünya tarihinin veya Orta Doęu tarihinin bir kısmı olarak görülmüřtür. Öncelikle Hanoi Eęitim Üniversitesi'nin yazarları (1962), Luong Ninh ve Đang Đúc An (1978) ile birlikte Vú Dương Ninh (1998) gibi Vietnamlı arařtırmacıların çoęu tarafından Osmanlı tarihinin dünya tarihinin bir parçası olarak Batı Asya tarihinin bir kısmına ait olduęu belirtilmiřtir. Ayrıca, Luru Minh Hàn, Luru Tộ Xương, Quang Nhân Hồng, Hàn Thừa Văn ve Ngải Châu Xương gibi yazarların çeviri eserlerinde de Osmanlı tarihi, Batı Asya tarihine ait bir kısım olarak incelenmiřtir. Bu kapsamda Batı Asya bir coęrafi bölge olarak tanımlanmıřtır ve dünya tarihi üzerine çalışmalarda aynı bölgede Arap Medeniyeti ve Fars Medeniyeti tarihleri ile birlikte Osmanlı tarihinden söz edilmiřtir. Bu yaklařım tarzının yanında Nguyễn

Thị Thur'in (2000) eserinde ise Osmanlı tarihi, Orta Doğu tarihinin bir parçası olarak belirtilmiştir. Orta Doğu bu çalışma kapsamında daha çok jeopolitik bir bölge olarak tanımlanmıştır³².

Vietnam'da uzun zamandır Marksist tarih yazımının ciddi etkisi vardır³³. Bundan dolayı Erken Modern Dönem yani Yeni Çağ bir kavram olarak görülmemiştir. Onun yerine Geç Orta Çağ döneminden sonra Yakın Çağ dönemi gelmiş ve bu çağ 1642'deki İngiliz İç Savaşı olayından sonra başlamıştır³⁴. Dolayısıyla Vietnamlı tarihçilerin yaklaşımına göre Osmanlı İmparatorluğu tarihi Yüksek Orta Çağ döneminde başlamış olup Geç Orta Çağ döneminde devam etmiş ve Yakın Çağ dönemine kadar sürmüştür. Bu kapsamda Osmanlı Devleti kuruluş dönemi Yüksek Orta Çağ dönemine; Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş dönemi Geç Orta Çağ dönemine; Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemi ise Yakın Çağ dönemine denk gelmiştir. Bu tarih ayrışması günümüzdeki Batılı tarihçilerin bakış açısına göre çok farklı görülmektedir.

Öte yandan Marksist tarih yazımı kapsamında Vietnamlı tarihçiler de Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyo-iktisadi biçimi ile ilgilenmişlerdir. Onlara göre Osmanlı İmparatorluğu'nun üretim tarzı feodalite (derebeylik) tipine ait olmuştur. Osmanlı Devleti'nin niteliği feodal-askeri bir devlet olarak belirtilmiştir³⁵. Mesela: “*Bir Doğu Despotizmi devleti olan Osmanlı İmparatorluğu, aynı zamanda çok belirgin bir feodal askeri teşkilat örgütlemiştir*”³⁶.

32 Nguyễn Thị Thur - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *Lịch sử Trung Cận Đông*, Nxb. Giáo dục, Tp. Hồ Chí Minh 2007, 3. bs. s. 5.

33 Patricia Pelley, “Vietnamese Historical Writing”, *The Oxford History of Historical Writing, Vol. 5: 1945 to the Present* (Axel Schneider - Daniel Woolf, eds.), Oxford University Press, New York 2011, p. 567. Ayrıca bk. Patricia M. Pelley, *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*, Duke University Press, Durham and London 2002, p. 46.

34 Vietnam'daki tarih ders kitaplarında Marksist tarih yazımına göre dünya tarihi dört çağa ayrılmıştır. Buna göre: Eski Çağ başlangıçtan 476 yılına kadar, Orta Çağ 476-1642 yılları arası, Yakın Çağ 1642-1917 yılları arası ve Modern Çağ (Çağdaş Dönemi) ise 1917 yılından günümüze sürmektedir. Bk. Tạ Thị Thúy - Đặng Xuân Kháng, “Teaching World History in Vietnam: Innovation and the Real Situation”, *World History Teaching in Asia: A Comparative Survey* (Shingo Minamizuka ed.), Berkshire Publishing, Massachusetts 2019, p. 93.

35 Lương Ninh - Đặng Đức An, *Lịch sử thế giới trung đại*, Quyển II, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978, 2. bs. s. 145.

36 “*Là một nước chuyên chế kiểu phương Đông, đế quốc Osman còn có đặc điểm là tổ chức quân sự - phong kiến rõ ràng*”. Bk. Nguyễn Thị Thur - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 117.

Ayrıca, Osmanlı Devleti de siyaset ve dini birleştiren bir istibdat devleti olarak tanımlanmıştır: “*Osmanlı İmparatorluğu, siyaset ve dini birleştiren feodal bir istibdat devletidir*”³⁷. Hatta Osmanlı Devleti, Orta Çağ döneminin tek gerçek askeri devleti olmuştur³⁸. Bu yaklaşım yapılan çalışmalarda daha açıkça görülmüş olup Vietnamlı tarihçilerin Osmanlı tarihine bakış açısı üzerinde etkili olmuştur.

b. Vietnamlı Tarihçilerin Osmanlı Tarihine Bakış Açıkları

Bu kısımda Vietnamlı tarihçiler tarafından yapılan çalışmalarda siyaset, iktisat, toplum, kültür ve diplomasi gibi Osmanlı tarihinin temel hususlarına bakış açıları değerlendirilecektir.

Osmanlı Siyasi Tarihi

İlk olarak Vietnamlı tarihçilerin Osmanlıların menşei ile birlikte Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna bakış açılarından bahsedilmektedir. Çalışmalarda Türklerin soyunun Orta Asya'daki Sincan yaylalarında yaşayan sarı tenli bir halk olduğu belirtilmiştir. Han ve Tang Hanedanlıkları dönemlerinde Çin İmparatorluğu'nun ve Kuzey ile Kuzeybatı Çin'deki diğer kabilelerin istilası nedeniyle Türkler batıya hareket etmek zorunda kalmışlardır. Eski Germenler gibi Türkler, askeri şefin komutası (yani askeri boy rejiminin) altında savaşan ordular halinde örgütlenmişlerdir. Bu savaş ordusu Selçuklu Türkleri ve Osmanlı Türkleri gibi şefin adını taşımıştır³⁹.

14. yüzyılın başlarında Selçuklu Devleti Moğolların istilası nedeniyle parçalandığında ve yerel beyler birbirlerine karşı mücadele ettiklerinde Osman (çalışmalarda *Ôt-tô-man* veya *Ôt-tơ-man* olarak yazılmış) isminde nüfuzlu bir askeri şef Küçük Asya ve Yunanistan tarafında iktidarını genişletmiştir. Osman, Moğol İmparatorluğu'na karşı olup Küçük Asya'daki Türk boylarını birleştirerek Osmanlı Beyliği'ni kurmuştur⁴⁰. Osmanlı Beyliği'nin gelişme koşulları şu şekilde

37 “*Đế quốc Osman là một quốc gia chuyên chế phong kiến kết hợp chính trị và tôn giáo*”. Bk. Luru Minh Hàn (chủ biên), *Lịch sử thế giới, Tập 2: Thời Trung cổ*, Phong Đảo dịch, Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002, s. 307. Luru Tô Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *Lịch sử thế giới, Tập 4: Thời cận đại*, Phong Đảo dịch, Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002, s. 153.

38 Vũ Dương Ninh - Nguyễn Văn Ánh, *Lịch sử thế giới cận đại*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 2006, 10. bs. s. 512.

39 Đại học Sư phạm Hà Nội, *Lịch sử thế giới trung cổ (Quyển I)*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1962, 2. bs. s. 133-134.

40 Đặng Đức An - Phạm Hồng Việt, *Lịch sử thế giới trung đại, Quyển I*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978, 2. bs. s. 81.

açıklanmıştır:

“Gelecekteki Türk İmparatorluğu’nun çekirdeği merkezi ve büyük beylikler değil, asıl Küçük Asya’nın batı ucundan yer alan ve ilk hükümdarın ismini alan küçük bir beylik idi. Çöken Bizans İmparatorluğu’nun yanında yer almak Osmanlı Beyliği’ne birçok avantaj sağlamıştır: Bizanslıların topraklarına doğru genişleyebilmiş ve Bizanslılara karşı mücadeleleri cihat olduğu için bölgedeki Türkler tarafından desteklenmiştir. Böylece Osmanlı Beyliği oldukça hızla gelişmiştir”⁴¹.

Çalışmalarda da Osmanlı İmparatorluğu’nun isminin kökeni izah edilmiştir. Buna göre Osman tarafından kurulan devlet daha sonra kurucusunun ismini alarak imparatorluğa isim olmuştur. Bundan dolayı Osman Bey’e bağlı Türk boyları Osmanlı Türkleri olarak bilinmiştir⁴².

Vietnamlı tarihçilerin Osmanlı tarihinin en önemli olaylarından biri olan 1453 İstanbul’un fethine bakış açıları da önemlidir. Araştırmacılar Osmanlıların Konstantiniyye’yi fethini incelerken bu olayın dünya tarihindeki önemini vurgulamışlardır. Genelde tarihçilere göre 1453 yılında Konstantiniyye’nin fethi Orta Çağ’ın sonu ve Yeni Çağ’ın başlangıcı olarak belirtilmektedir⁴³. Fakat yukarıda bahsettiğimiz gibi Marksist tarih yazımının etkisinden dolayı Vietnam’da 1453 İstanbul’un fethi farklı görülmüştür. Bir tarih terimi olarak Yeni Çağ bulunmadığından Vietnamlı tarihçilere göre 1453 Konstantiniyye’nin fethi yalnız Yüksek Orta Çağ dönemini sonlandırıp Geç Orta Çağ dönemini açmıştır⁴⁴. Bunun dışında İstanbul’u feth eden Sultan II. Mehmed fetihlerinde büyük başarılar gösterdiğinden dolayı “Fatih” unvanı almıştır⁴⁵.

Özellikle çalışmalarda Osmanlı İmparatorluğu’nun dünya tarihindeki rolü ve etkisi çok dikkate alınarak incelenmiştir. Vietnamlı tarihçilere göre genelde Osmanlı İmparatorluğu’nun en büyük tarihsel rolü, Bizans İmparatorluğu’nu yenerek Katolik Kilisesi’nin Küçük Asya ile Orta Doğu’yu hâkimiyet arzularını

41 “*Hạt nhân của đế quốc Thổ trong lai lịch không phải là các nước lớn ở trung tâm, mà là một tiểu quốc ở tận cùng phía tây Tiểu Á, mang tên quốc vương đầu tiên của nó. Vị trí nằm kề bên đế quốc Byzantium đang suy yếu cũng tạo nhiều thuận lợi; họ có thể mở rộng lãnh thổ về phía đế quốc này; chiến tranh chống Byzantium của họ được sự ủng hộ của mọi người Thổ vì là Thánh chiến. Nhờ vậy, tiểu quốc Osman đã phát triển khá nhanh*”. Bk. Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 104-105.

42 Luru Minh Hàn (chủ biên), *age.*, s. 304.

43 Đại học Sư phạm Hà Nội, *age.*, s. 137.

44 Đặng Đức An - Phạm Hồng Việt, *age.*, s. 83.

45 Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 111.

durdurmasıdır. Buna rağmen, Osmanlı İmparatorluğu uzun zaman Balkanlar, Karadeniz ve Ege Denizi'nde egemen olmuş ve karmaşık olarak Batıların adlandırdığı "Doğu sorunu"nu yaratmıştır⁴⁶.

Vietnamlı tarihçilerin bakış açısında Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya tarihine etkileri hem olumlu hem de olumsuz olarak görülmüştür. İlk olarak İslam Devleti olan Osmanlı İmparatorluğu'nun, yıkılmış Arap İmparatorluğu'nun yerini alıp Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki Müslüman kabileri koruyarak Batı Avrupa feodaliteleri ve Katolik Kilisesi'nin istilalarını önlemeleri, ilerici bir anlayış olarak görülmüştür⁴⁷. 15. yüzyılın ortasından 16. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu, Orta Doğu'daki Bizans ve Arap devletlerinin yerini alıp dünyada muazzam bir imparatorluk haline gelmiştir. Osmanlılar, Avrupa sömürgecilerine karşı Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki Müslüman halkların koruyucusu olmuştur. Ayrıca, diğer İslam Devletleri Portekiz sömürgeciliğinin saldırganlığına karşı mücadelelerinde Osmanlılar tarafından korunmuş ve onlara yardım edilmiştir⁴⁸. Fakat, olumlu etkilerinin yanında çalışmalarda Osmanlı İmparatorluğu'nun olumsuz etkileri de değerlendirilmiştir. Bu bakış açısına göre Osmanlılar Balkan Yarımadası'na yayılarak Slav halkında ve Güney Avrupa'daki diğer milletlerde birçok felakete yol açmışlardır. Acımasız hâkimiyet politikası ve Türklerin geri kalmış kültüründen dolayı Bizans ve Arap toplumları ile birlikte Balkan'daki milletler Erken Orta Çağ dönemindeki zayıf durumlarına gerilemişlerdir. Osmanlılar, Doğu Akdeniz'deki ticaret yollarını hâkimiyet altına alarak ve çok sık savaşarak Avrupa ile Asya ticaret faaliyetlerinin ciddi şekilde azalmasına sebep olmuşlardır. 15. yüzyılın sonlarında Portekiz ile İspanyolların yaptıkları büyük coğrafi keşifler Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkim olduğu topraklarından geçmeden Doğu'ya başka yolları bulmak amacıyla yapılmıştır⁴⁹. Ayrıca, Türklerin Avrupa'ya yönelik siyasi mücadeleleri, Güney Avrupa ve Doğu Avrupa arasındaki uluslararası ilişkiyi çarpıcı biçimde değiştirmiştir⁵⁰. Bu değerlendirmeler, Türk tarihçilerin bakış açısına göre tamamen farklı ve tersine olarak görülmüştür.

Yapılan araştırmalarda Osmanlı İmparatorluğu'nun zaferlerinin sebeplerinden de bahsedilmektedir. Bu sebeplerden birine göre Türklerin hızlı başarıları yalnızca

46 Đai học Sừ phạm Hà Nội, *age.*, s. 140.

47 Đặng Đức An - Phạm Hồng Việt, *age.*, s. 83.

48 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 144.

49 Đặng Đức An - Phạm Hồng Việt, *age.*, s. 83.

50 Luru Minh Hàn (chủ biên), *age.*, s. 310.

kendi askeri güçlerinden değil, aynı zamanda Avrupa güçleri arasındaki rekabetten kaynaklanmıştır⁵¹. Daha açıkça bir ifadeyle, Türklerin askeri zaferleri esas olarak Bizans İmparatorluğu'nun çöküşü, Moğol İmparatorluğu'nun parçalanması ile Avrupa Devletleri arasındaki çatışmalar gibi birçok elverişli uluslararası koşullardan dolayı gerçekleşmiştir⁵².

Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatı üzerine Vietnamlı tarihçilerin bakış açısına göre kuruluş döneminde Osmanlı Devleti'nin teşkilatı çok esaslı idi. İlk hükümdarlar aşiret soyluları konseyinde iktidarlarını ortaya koymuşlardır. Bey, öncelikle ordunun şefi idi. Onun en yakın taraftarları, fethedilen şehirleri ve kaleleri yönetmekle görevlendirilen kardeşleri ve akrabalarından oluşmuştur⁵³. 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti bir askeri istibdat yönetimi haline gelmiştir. Hükümetin hükümdarı, ebedî iktidara sahip olan ve Sultan-Halife gibi çift unvanı bulunan padişaktır. Asil zümreden yoksul zümreye kadar herkes padişahın kulu olmuştur. Padişah halkın yaşamını ve mülkünü belirleyebilmiştir. Padişah sarayında sayıları 15.000'e kadar ulaşan hizmetçiler bulunmuştur. Saray yaşamı çok ihtişamlı ve müsrif idi⁵⁴. Padişah, şahsen dokunulmaz bir ilahi vasfi bulunan ve bu yönüyle yeryüzünde Allah'ın gölgesi olarak kabul edilmiştir. Merkezi teşkilatta Padişahın ardından gelen en üst görev Veziriazam'dır. Hükümetin tüm siyasi, idari ve askeri işleri Veziriazam tarafından idare edilmiştir. Diğer vezirler, bürokratlar ve valiler hep birlikte Veziriazam'ın yetkisi altında kalmıştır⁵⁵. Dini fanatizm yönetici zümre tarafından bir tahakküm aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca, yüksek rütbeli Müslüman din adamları devletin idaresinde büyük rol oynamışlardır. Din mahkemeleri İslam kanunlarına göre yargılamıştır⁵⁶.

İdari teşkilatın yanında, yapılan çalışmalarda Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim ve Türk olmayan milletlere yönelik yönetim politikasından da bahsedilmektedir. Mesela Osmanlılar, 17. yüzyılın sonuna kadar 200 yıldan fazla bir süredir Güney Doğu Avrupa'ya egemen olmuşlardır. Bu bölgede Osmanlı Sarayı'na bağımlı vasal devletler kurmuşlar, bölgedeki halklardan haraç ve vergi toplamaya çalışmışlardır. Ancak diğer imparatorlukların tersine, Osmanlılar yerli halkın

51 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 143. Vũ Dương Ninh - Nguyễn Văn Ánh, *age.*, s. 512.

52 Nguyễn Thị Thu - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 142.

53 Nguyễn Thị Thu - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 105.

54 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 144.

55 Nguyễn Thị Thu - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 117.

56 Nguyễn Thị Thu - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 144.

eski dinlerini ve kiliselerini korumalarına, ana dillerini öğreten okullarına, kendi gelenek ve kanunlarına sahip olmalarına izin vermişlerdir⁵⁷. Bu değerlendirmeye göre görülebilir ki Vietnamlı tarihçilerin bakış açısından Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim ve Türk olmayan milletlere yönelik uyguladığı yönetim politikası ileri bir yönetim politikasıdır.

Çalışmalarda Osmanlı ordusu değerlendirilirken, genelde piyade birliğinden teşkil edilen Yeniçeriler ile ilgilenilmiştir. Yeniçeriler, Osmanlı İmparatorluğu'nun özel ve seçkin kuvveti idi. Bu kuvvet Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünde önemli rol oynamıştır. Yeniçeriler, padişahattan birçok nimet almış, bu yüzden çok zengin ve itibarlı bir kuvvet idi. Zamanla bu kuvvet gittikçe kibirli bir hale gelmiş ve savaş gücünü kaybetmiştir⁵⁸. Sipahi ve piyade birliklerinin yanı sıra yapılan araştırmalarda Osmanlıların deniz kuvvetinden de söz edilmiştir. Osmanlı donanması 15. yüzyılın sonlarında imparatorluğun limanlarında gemi yapımının artırılmasıyla hızla gelişmeye başlamıştır. 16. yüzyılın ilk yarısında İspanyol, Portekiz ve Venedik filolarını mağlup ettikten sonra 300 savaş gemisine sahip olan Osmanlı donanması Akdeniz'de egemen olmuştur⁵⁹.

Yakın Çağ Osmanlı tarihinin en önemli meselelerinden olan Islahat hareketleri ve Tanzimat Dönemi'ne yönelik yapılan araştırmalara, diğer konulara göre daha çok ilgi gösterilmiştir. Vietnamlı tarihçilerin bakış açısına göre Orta Doğu ülkeleri arasında Türkiye, Sanayi Devrimi'ne en erken yaklaşan ülke olmuştur. Elverişli coğrafi konumundan dolayı Türkiye'de, İngiltere ve Fransa'nın bilimsel ve teknik bilgileri öğrenilerek ulusun gücü güçlendirilmiş olup devletin çöküşünü önlemek için reformlara başlanılmıştır⁶⁰. 1839'da Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun okunmasıyla başlatan Tanzimat dönemi, Modern Türkiye tarihinin dönüm noktası olarak anılmıştır. Ayrıca, 19. yüzyılda Doğu tarihinin Islahat hareketlerinden ilki olarak bilinen Tanzimat, Afrika ve Orta Doğu'daki birçok milletin reform hareketlerini güçlü bir şekilde etkilemiştir⁶¹. Ancak Islahat hareketini başlatanlar ve önderleri, hâlâ Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimini sağlamlaştırmayı amaçlayan feodal zümreden gelenler imiş. Buna göre, burjuvazi zümresi bu dönemde henüz bağımsız bir siyasi güç haline gelmemişti, bu nedenle bu reform, yeni sınıfı sağlam

57 Đại học Sư phạm Hà Nội, *age.*, s. 138-139.

58 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 145.

59 Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 117.

60 Lưu Tô Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *age.*, s. 161.

61 Đặng Xuân Kháng - Doãn Tùng Anh, *agm.*, s. 8.

bir temelden yoksun bırakmıştır⁶². Başka bir deyişle tabakalar üzerine Marksist bakış açısından Tanzimat, “yukarıdan aşağıya” reform olarak anlaşılmaktadır⁶³. 19. yüzyılın sonunda Osmanlı İmparatorluğu’nun durumunu değerlendiren yazarlara göre Türkiye, tedricen Avrupa ülkelerine bağımlı yarı sömürge bir ülkeye dönüşmüştür. Osmanlı Devleti, muazzam ve güçlü bir devletten çöküşe girmiş olup ağır feodal kalıntılarla zayıflamıştır. Ayrıca Batı sömürgeciliğinden sıkı bir şekilde etkilenmiştir⁶⁴.

Yapılan çalışmalarda Türkiye’nin ilk devrimi olarak kabul edilen 1908 Jön Türk Devrimi’nin tarihsel önemi ile ilgilenilmektedir. Vietnamlı tarihçilerin bakış açısına göre bu devrim, 20. yüzyılın başında giderek yozlaşmış Türk feodalizmi ve Avrupa’daki emperyal iktidarın Türkiye’yi adım adım sömürgeleştirdiği bir süreçte meydana gelmiştir. O zamanın en önemli siyasi görevi, demokratik bir burjuva devrimini yönlendirmek idi. Marksist tarih yazımı açısından 1908 Türk Devrimi, özellikle Türk halkı için siyasi bir aydınlanma aşamasını ve genel olarak “Asya’nın uyanışını” işaret etmektedir⁶⁵. Ayrıca 1908 Devrimi, modern Türkiye’nin gelişimi üzerinde önem kazanmış ve Türkiye’yi meşrutiyet yani anayasal monarşi hükümetine taşımıştır. Devrimin sonucu sınırlı olmasına rağmen, Türk halkı bundan sonra modern demokrasiyle tanışmıştır. Konu ile ilgili araştırma sahiplerinin tespit ve kanaatlerine göre 1908 Türk Devrimi, 20. yüzyılın başında Asya’daki devrim hareketleri zincirinin önemli bir halkasıdır⁶⁶.

Vietnam’da Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşünün sebepleri hakkında yapılan araştırmalarda, Markist tarih yazımının etkisinden dolayı tabakalar ve etnik yapı çatışmalarına odaklanılmıştır. Bu bakış açısına göre Osmanlı İmparatorluğu iç yapısında aslında çok da birleşmemiştir. Toprakların tümüne etnisite, dil ve din açılarından bakıldığında çok değişik, sosyo-ekonomik gelişme düzeyi aynı olmayan, yerel teşkilatların merkezi teşkilata bağımlılığında da farklılıklar olan bir yapı görülmüştür. Türkler, imparatorluğun nüfusunun çok düşük bir oranını oluşturuyordu. Onlar genellikle Anadolu, İstanbul şehri civarı ve Avrupa’daki Rumeli bölgesinde yoğunlaşmışlardı. Özellikle, Türk feodal sınıfı, imparatorluğun

62 Luru Tô Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *age.*, s. 165.

63 Đặng Xuân Kháng - Doãn Tùng Anh, *agm.*, s. 6.

64 Vũ Dương Ninh - Nguyễn Văn Ánh, *age.*, s. 516.

65 Vũ Dương Ninh - Nguyễn Văn Ánh, *age.*, s. 520.

66 Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 196.

tamamında hâkim bir rol oynamıştır⁶⁷. Diğer etnisite ve toplumsal sınıflar ise Türk feodal sınıfı tarafından yönetilmiştir. Yönetici sınıf ve yönetilen sınıflar arasında genelde çatışmalar ortaya çıkmıştır. Böylesine muazzam bir imparatorlukta gerekli birliğin sağlanamaması düşüşe sebep olmuştur. Nitekim, 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarında zümreler arasındaki çatışmalar ve Osmanlılar tarafından yönetilen memleketlerde halkın muhalefeti nedeniyle imparatorluk yavaş yavaş düşüşe başlamıştır⁶⁸. Demek ki Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasının en temel sebebi, köylülerin ve yönetilen zümrelerin yönetici zümrelerine karşı yaptıkları mücadelelerdir. Bunlara ilave olarak Osmanlı yönetiminde olan Balkan halklarının bağımsızlık mücadeleleri, Osmanlı İmparatorluğu'nu istikrarsız bir hale getirmiştir⁶⁹. Söz konusu iç istikrarsızlıklar, hâkimiyet altındaki halkların bağımsızlık istekleri ve silahlı mücadelelerine karşı yeterli güç kullanamayışı, Osmanlı İmparatorluğu'nun muazzam olmasına rağmen istikrarsız ve kuvvetsiz bir yapıda olduğunu göstermiştir.

Bunun dışında, siyasi yapı açısına göre Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatında da birçok sorun çıkmıştır. Merkezi idare teşkilatında Osmanlı Sarayı çeşitli iktidar grupları arasında bir tartışma yeri haline gelmişti. Saray yaşamı genellikle entrikalar ve isyanlarla karşılaşmıştır. Osmanlı tarihi boyunca her dönemde ortaya çıkan taht kavgaları, Osmanlı Devleti'nin de çöküşüne sebep olmuştur. Örneğin: “*Osmanlı sarayında bir padişah vefat ettiğinde oğullarından tahta çıkanın diğer kardeşlerini katline dair bir gelenek vardır. Bu gelenek 15. yüzyılda Sultan II. Mehmed'in “Kanunnâme”sinde yazılmıştır*”⁷⁰. Yerel idare teşkilatında ise beylerbeyiler iktidarı gittikçe güçlenmiş, köylülere hükmederek Osmanlı Sarayına hizmet etmekten kaçmanın yolları aramıştır⁷¹. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatında merkezi idare ve yerel idare arasında var olan düzenli ilişkiler, zamanla çöküntüye uğramıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün başka bir sebebi ise askeri yapısının zamanla zaafa uğramasıdır. Marksist tarih yazımına göre askeri feodal bir devlet olması nedeniyle savaşlar Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişmesinde ve gücünde

67 Luru Tô Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *age.*, s. 153.

68 Đại học Sư phạm Hà Nội, *age.*, s. 139.

69 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 147.

70 “*Ở triều đình tục lệ chém giết anh em để độc quyền chiếm ngôi khi cha chết đời nào cũng có. Tục lệ đó đã được ghi hẳn vào bộ luật Ca-mun Na-mê của Xun-tan Mô-ham-mét II từ thế kỷ XV*”. Bk. Đại học Sư phạm Hà Nội, *age.*, s. 139.

71 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 146.

mühim bir rol oynamıştır. Osmanlılar savaş yoluyla yeni topraklar kazanarak sınırlarını genişletmişlerdir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren yaptıkları savaşlar, artık eskisi gibi yeni toprak kazanımına ve yeni gelir kaynakları elde etmesine imkan sağlamıyordu. Bunların yanında savaşlarda elde edilen ganimetler de neredeyse yok seviyesindeydi. Bu şartlar altında Osmanlı Devleti'nin askeri feodal yapısında da kriz belirtileri kendini göstermeye başlamıştır⁷².

Osmanlı İktisadî Tarihi

Öncelikle Osmanlı iktisadi tarihinden söz edildiğinde yapılan çalışmalarda “chế độ thối áp quân sự” (askeri yurtluk sistemi) olarak anlaşılan timar sisteminin Osmanlı Devleti'ndeki rolü değerlendirilmiştir. Yükseliş döneminde hem imparatorluğun askeri gücü hem de önemli siyasi temeli olan timar sistemi, padişahlar için askeri kuvvetlerin güçlendirilmesine ve ikmaline katkıda bulunmuştur⁷³. Demek ki Marksist tarih yazımı bakış açısından timar sistemi sayesinde Osmanlı feodalizimi güçlendirilmiştir. Ancak 17. yüzyıldan itibaren timar sistemi dağılmaya başlamıştır. Timar sisteminin dağılmasının, Osmanlı feodal üretim tarzının tabiatında bir değişikliğe yol açmasına karşın, bu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun asker ikmalinin tükenmesine de yol açmıştır. O zamandan itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri kuvveti ciddi şekilde zayıflamıştır⁷⁴.

Osmanlı Devleti'nin iktisadi yapısı genel olarak şöyle değerlendirilmiştir: “*Osmanlı İmparatorluğu'ndaki iktisat durumu oldukça zayıf ve gelişmesi yavaş kalıyordu. Doğal ekonomi hâkim bir duruma sahip oluyordu ve serf ilişkisi hâlâ korunuyordu*”⁷⁵.

Osmanlı İmparatorluğu'nun iktisadında ana unsur olan tarım hakkında ise şöyle bir açıklama vardır:

“Tarım alanında üretim gücünün gelişme düzeyi düşük kalmıştır. Tarımın tabiatu kendi kendine yeterli idi. Çiftçiliğin ilkel seviyesi nedeniyle tarım doğaya bağlı durumda idi. Yokluk, açlık ve kıtlık sıklıkla meydana gelirdi. Kentel ekonomide refah düzeyi daha yükseldi. Kentlerin gelişimi, merkezi hükümetin iktidarını daha da güçlendirdi. Kentlerin o dönemlerde ana rolü, halkın, devletin ve ordunun ihtiyaçlarını karşılamak idi”⁷⁶.

72 Nguyễn Thị Thu - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 120.

73 Luru Tộ Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *age.*, s. 155.

74 Luru Tộ Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải Châu Xương, *Age.*, s. 156.

75 “*Tình trạng kinh tế trong đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ rất thấp kém, phát triển hết sức chậm chạp. Kinh tế tự nhiên vẫn chiếm địa vị thống trị. Quan hệ nông nô còn bảo tồn*”. Bk. Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 146.

76 “*Trình độ phát triển của lực lượng sản xuất trong nông nghiệp còn thấp. Nông nghiệp mang tính chất tự cấp tự*

Osmanlı Toplumsal Tarihi

Vietnamlı tarihçilerin bakış açısına göre Osmanlı toplumu, feodal topluma ait olmuştur. 14. yüzyıldan itibaren toprakların genişlemesiyle, Osmanlı toplumunun feodalleşme süreci hızlanmıştır. Marksist tarih yazımı bakımından dolayı Vietnam'da yapılan çalışmalarda daha çok toplum tabakaları ile ilgilenilmiştir. Buna göre Osmanlı toplumu dört tabakaya ayrılmıştır. Birincisi din alimlerinden oluşan ulemâ sınıfı; ikincisi askeri feodal sınıfı, bunlar özel ayrıcalıklara sahip iki iktidar sınıfı olarak bilinmiştir. Yönetilen tabakalar ise kentliler, tüccarlar ve köylülerden oluşmuştur. Özel bir hal olarak, başka toplumlarda var olan gelen ve nesilden nesile aktarılan bir soylu sınıf, Osmanlı toplumunda bulunmamıştır. Tüm halklar padişahın kulları olarak tanınmıştır. Bu nedenle alt sınıflardan gelen insanlar da bazen hükümete yüksek görevlere tayin edilebilmiştir⁷⁷.

Bunun dışında araştırmalarda Osmanlı İmparatorluğu'nda kölelikten de söz edilmiştir: “*Osmanlı döneminde köle sayısı nispeten fazla görülmüştür. Kölelerin çoğu savaşta esir düşen insanlardan oluşmuştur. Bazıları tarımda çalışmaya, bazıları da madene veya kürek çekmeye gönderilmiştir. Fakat Osmanlı toplumunda kölelik sadece önceki toplumun bir kalıntısı idi. Feodal toplum ilişkisi aslında ana akım rol oynamıştır*”⁷⁸.

Osmanlı Diplomasisi

Osmanlı İmparatorluğu, yükseliş döneminde uluslararası ilişkilerde önemli rol oynamış ve Venedik, Cenova, Macaristan, İran, Avusturya, Lehistan, Fransa, İspanya ve Rusya gibi bölgedeki birçok ülke ile diplomatik ve ticari ilişkiler kurmuştur. Ancak 18. yüzyıldan itibaren Türkiye'nin Avrupa devletleriyle ilişkileri eşitsiz bir nitelik haline gelmeye başlamıştır. Vietnamlı tarihçilerin bakış açısına göre yabancı devletlere verilen ticari imtiyazlar yani “bằng u ru đãi” (ahidnâme), Batı kapitalizminin Türkiye'ye girişini ve Osmanlı topraklarında önemli ticari kazanımlar elde etmesini sağlamıştır. Demek ki ticari imtiyazlar, Türkiye için eşitsiz bir antlaşma olarak görülebilmıştır⁷⁹.

túc. Do trình độ canh tác thô sơ nên nông nghiệp phụ thuộc vào thiên nhiên. Cảnh mất mùa, đói kém xảy ra thường xuyên. Kinh tế ở thành phố khởi sắc hơn. Sự phát triển của các thành phố cũng cố quyền lực của chính quyền trung ương. Vai trò chính của thành phố bấy giờ là thỏa mãn nhu cầu của thị dân, nhà nước và quân đội”. Bk. Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, Age., s. 115-116.

77 Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, age., s. 118.

78 “*Số lượng nô lệ ở Osman Thổ Nhĩ Kỳ tương đối lớn. Hầu hết họ là những tù binh chiến tranh. Có những người được đưa đi lao động nông nghiệp, cũng có những người được đưa đi khai thác hầm mỏ hoặc chèo thuyền. Nhưng trong xã hội Thổ Nhĩ Kỳ, chế độ nô lệ chỉ là tàn tích sót lại của xã hội trước. Trong khi quan hệ phong kiến mới có địa vị chủ đạo”. Bk. Lư Minh Hàn (chủ biên), age., s. 307.*

79 Nguyễn Thị Thư - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, age., s. 119, 146-147.

Vietnam’da Osmanlı tarihi ile ilgili yapılan araştırmalarda Osmanlı İmparatorluğu’nun Bizanslılar ve Açe Sultanlıęı⁸⁰ ile ilişkilerinden de söz edilmiştir. İlk olarak Osmanlı-Bizans arasındaki ilişkiler, çok orantısız iki kuvvetin çatışması idi. Osmanlı İmparatorluğu’un iktidar genişlemesi sırasında iki devlet arasında çatışma kaçınlmazdı. İki imparatorluk arasındaki ilişki her zaman çok gergin bir çatışma durumdaydı, ancak gittikçe Osmanlı İmparatorluğu’nun lehine yönelmiřtir⁸¹. Portekizlilere karşı mücadelenin ön safında yer alan Açe Sultanlığı ise, Osmanlı İmparatorluğu’ndan askeri yardım istemeye çalışmış ve Osmanlılar da müttefikine Portekizlilerle mücadelede yardım etmek istemiştir. Bu istekliliğin doğurduğu Osmanlı ve Açe ilişkisi, Portekiz sömürgeciliğinin tehlikeleri karşısında karşılıklı yararlar temelinde birçok olumlu unsur barındırmıştır. Aynı zamanda İslam’ın Osmanlı ve Açe arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde çok önemli bir rol oynadığı bilinmektedir⁸².

Osmanlı Kültür Tarihi

Vietnam’da Osmanlı tarihi ile ilgili yapılan araştırmalarda Osmanlı kültüründen daha az bahsedilmiştir. Genel olarak Osmanlı kültürü incelendiğinde araştırmalar onun ideolojik temelini vurgulamıştır. Buna göre Osmanlı padişahları halkı yönetmenin bir aracı olarak Sünni ideolojiyi kullanmıştır. Türk bilimi ve edebiyatı İslam’dan derinden etkilenmiştir. Klasik Çağ döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nda din kültürü hâkim bir rol oynamıřtır⁸³.

c. Yapılan Araştırmalardaki Tarihî Terimlere Dair

1960’lı-1970’li yıllarda yapılan araştırmalarda Osmanlı tarihi ile ilgili bazı önemli tarihî terimlerden söz edildiğinde yabancı kaynaklardan Vietnamca’ya çevirirken bunların Türkçe anlamı bozulmuş veya yanlış tanımlanmıştır. Örneğin, 1960’lı yıllarda yapılan bir araştırmada Türk’ü kastetmek için “Tuyéc”, Osmanlı’yı kastetmek için “Ót-tô-man” veya “Ót-tor-man”, Türkiye için “Tuyéc-ki”, Yeniçeri için “Giê-nít-sor-ri”, Konstantinopolis için “Côn-xtan-ti-nô-pô-lít”, Kanunnâme için “Ca-mun Na-mê” gibi terimler ifade edilmiřtir⁸⁴. 1970’li yıllarda yapılan araştırmalarda da böyle tarihî terimler görülmüştür. Örneğin: Türk’ü kastetmek

80 Endonezya sınırları içerisinde bulunan Sumatra Adası’nın kuzey bölgesinde bir krallık.

81 Trần Đình Hùng - Trần Xuân Hiệp, agm., s. 54.

82 Đặng Văn Chương - Lê Văn Trường An, agm., s. 7.

83 Lư Minh Hàn (chủ biên), *age*, s. 312.

84 Đại học Sư phạm Hà Nội, *age*, s. 134, 135, 137, 139.

için “Tuốc”, Yeniçeri’yi kastetmek için kimi zaman “Gia-nít-xê-ri” kimi zaman “Gia-nít-xa”, İstanbul için “I-xtam-bun”, Sultan için “Xun-tan”, Halife için “Kha-li-phê”, sancakbeyi için “san-giác bây” gibi terimler ifade edilmiştir⁸⁵. Başka bir çalışmada ise eyaletin askeri ve idari amiri olan beylerbeyi’ni kastetmek için “beilerbei” kelimesi kullanılmıştır⁸⁶. Bu terimlerin böyle yazılması günümüzdeki kaynaklara göre farklılık arz eder. Bu arada tarihî terimlerin asıl anlamının da bozulduğunu hatırlatmak gerekir.

Bunların dışında çalışmalarda birkaç tarihî terim daha yanlış yazılmıştır. Mesela, Osmanlı askeri teşkilatında bulunan Sipâhi’den bahsedildiğinde “Spahis” olarak yazılmıştır⁸⁷. Yeniçeri ise “Ianycha” olarak yazılmıştır⁸⁸. Hatta birkaç tarihî terim yanlış tanımlanmıştır. Örneğin, bir çalışmada Osmanlı idari teşkilatından söz edildiğinde Sultan Süleyman döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nun 21 eyalete ayrıldığı belirtilmiştir. Ancak eyalet kelimesi yerine vilayet kelimesi ile karıştırılarak tanımlanmıştır⁸⁹. Başka bir eserde de benzer yanlışlıklar görülmüştür. Osmanlı Devleti’nin klasik çağında idari birim olarak “trán” (eyalet) ifadesi, Tanzimat döneminde teşekkül edilen “tính” (vilayet) terimiyle karıştırılmıştır⁹⁰.

d. Araştırmalarda Kullanılan Kaynaklar

Vietnam’da Osmanlı tarihi ile ilgili yapılan araştırmalarda kullanılan kaynakların çoğu ikincil kaynaktır. Kullanılan kaynaklar ya İngilizce, Fransızca, Rusça ve Çince olarak yazılmıştır ya da bu dillerden Vietnamca’ya çevrilmiştir. Asıl kaynak veya birincil kaynak olarak bilinen Türkçe kaynaklar kullanılmamıştır. Nitekim yalnız yabancı kaynaklara göre değerlendirme yapıldığı için çalışmaların çoğunda Türklerin bakış açısı hâlâ yansıtılmamıştır. Demek ki yapılan çalışmalarda Türklerin kendi tarihlerine tam olarak bir yaklaşım sergilemek mümkün değildir ve değerlendirmeler objektif olarak tarihi gerçeği yansıtılmamaktadır.

Görüldüğü kadarıyla Vietnamlı tarihçilerin Osmanlı tarihine bakış açısı hakkında, Markist tarihi yazımının etkilerinden dolayı yapılan çalışmalarda toplum

85 Đặng Đức An - Phạm Hồng Việt, *age.*, s. 79, 81, 82. Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 144-145.

86 Nguyễn Thị Thù - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 117.

87 Đại học Sư phạm Hà Nội, *age.*, s. 135.

88 Nguyễn Thị Thù - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 108.

89 Lương Ninh - Đặng Đức An, *age.*, s. 145.

90 Nguyễn Thị Thù - Nguyễn Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *age.*, s. 117.

tabakaları veya etnik sorunlar ile ilgili meselelere diğer temel konulardan daha fazla odaklanılmıştır. Araştırma yapıldığında kaynak eksikliği, farklı araştırma yöntemleri ve yaklaşım tarzı gibi birçok zorlukla karşılaşmıştır. Bu nedenle Osmanlı tarihi ile ilgili tarih ders kitaplarının veya araştırma makelerinin kalitesi, bilimsel terimler ve tanımlar açılarından hâlâ çok eksik olup hatalar yapılmıştır. Ayrıca araştırmalarda Türkçe kaynak kullanılmadığı için Türklerin bakış açısı yansıtılmamıştır.

Bunlara rağmen, Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmaları ile ilgili henüz ayrı bir monografi veya araştırma kitabı bulunmadığından dolayı yukarıda bahsedilen tarih ders kitapları ve araştırma makelelerinin Osmanlı genel tarihini incelemek için yine de önemli ve vazgeçilmez kaynaklar oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu çalışmalar da özellikle son zamanlarda Vietnam'daki Osmanlı tarihi araştırmaları üzerine yeni bir araştırma yönü başlatma konusunda kayda değer çabaları göstermektedir.

4. Vietnam'da Osmanlı Araştırmalarının Geleceği

İlk olarak Vietnam ve Türkiye arasındaki ilişkilerde yaşanan son gelişmeler, Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmalarının teşvik edilmesi için bir esas oluşturmuştur. 2010'lu yıllardan itibaren Vietnam ve Türkiye ilişkileri her türlü açıdan gelişmektedir. Son zamanlarda iki ülke diplomasisinde çok önemli ilerlemeler görülmüştür. Mesela 23-24 Ağustos 2017 tarihlerinde Türkiye Başbakanı Binali Yıldırım'ın Vietnam'ı ziyareti ve ardından 07-12 Ekim 2018 tarihlerinde Vietnam Ulusal Meclis Başkanı Nguyen Thi Kim Ngan'ın Türkiye'yi ziyareti gibi olaylar bu gelişmelerden sayılabilir. Bu iki üst düzey ziyaretin, iki ülke arasındaki ilişkilerde önemli bir dönüm noktasını oluşturduğu ve yeni bir aşamaya yol açtığı tasavvur edilmektedir. 1978'de resmî diplomatik ilişkilerin kuruluşundan bu yana, ilk 39 yılın ardından bir Türkiye Başbakanı'nın Vietnam'a ziyareti gerçekleşmiştir. Aynı şekilde, Vietnam Ulusal Meclis Başkanı Nguyen Thi Kim Ngan da Türkiye'ye resmî olarak ziyaret eden ilk üst düzey Vietnamlı başbakan olmuştur. Başbakan Binali Yıldırım'ın Vietnam'a ziyareti ve Vietnam Ulusal Meclis Başkanı'nın Türkiye'yi ziyareti, iki ülkenin diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 40. yıldönümünü kutlaması vesilesiyle özel bir önem taşımıştır.

Öte yandan, son yıllarda iki ülke arasındaki kültürel, eğitimsel ve bilimsel ilişkiler de güçlendirilmektedir. 2013 yılında Vietnam ve Türkiye diplomatik ilişkilerinin 35. yıldönümü kutlamaları kapsamında Vietnam'daki Orta Doğu Araştırmaları

Enstitüsü, Türkiye'nin Hanoi Büyükelçiliği ve Türkiye Dışışleri Bakanlığı'na bağlı Stratejik Araştırmalar Merkezi ile işbirliğinde “Yeni Gelişmeler Bağlamında Vietnam ve Türkiye” adlı uluslararası bir çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştay, iki ülke arasındaki ilişkilerde geçmiş aşamaları ve gelecekteki gelişmelerin yönelimini değerlendirmiştir. Haziran 2018'de iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 40. yıldönümü vesilesiyle Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve Vietnam Sosyal Bilimler Akademisi (VASS) işbirliği anlaşması imzalamıştır. Buna göre iki kurum tarafından işbirliği içerisinde bilimsel seminerler ve konferanslar düzenlenecektir. Ayrıca, Türkiye Bilimler Akademisi, Vietnam Sosyal Bilimler Akademisi bünyesindeki araştırma birimleriyle işbirliği yapacaktır.

Bunların dışında, temasların artmasıyla Vietnamlıların Türkiye ve Türk halkı hakkındaki bilgi ve görüşleri de gittikçe daha yaygın hale gelmektedir. Vietnam televizyon kanallarında izlenen Türk dizi ve filmlerinin, Türkiye'ye gelip seyahat eden Vietnamlı turistlerin ve Türkiye'deki üniversitelerde eğitim gören Vietnamlı öğrencilerin sayısının artışı ile birlikte Türklerle evlenen Vietnamlı gelinlerin büyük bir kısmı, iki ülkenin kültürünü birbirine bağlamada önemli rol oynayan esaslar haline gelmektedir. İki ülke arasında kültürel-eğitimsel işbirliği ve değişim isteğiyle birlikte Vietnam'da Türk tarihi, kültürü ve dili araştırmaları ihtiyacının artışı Vietnam'da Türkiyat Araştırmalarının yanı sıra Osmanlı Tarihi Araştırmalarını daha uzmanlaşmış ve örgütlü şekilde gelişen temellere oturtmaktadır. Bu bağlamda, bir yandan yukarı bahsedilen söz konusu ihtiyaçları karşılamak, diğer yandan komşu ülkelerdeki Osmanlı araştırmaları eğilimine yetişmek amacıyla Vietnam'da Türkiyat Araştırmaları ile birlikte Osmanlı Tarihi Araştırmalarının inşası ve geliştirilmesi uzman bir çalışma alanı olarak çokça gerekli bir mesele haline gelmektedir. Hatta Vietnam'daki Osmanlı Araştırmalarının Türkiyat Araştırmaları ve Orta Doğu Araştırmaları ile yakından bağlantılı olması gerektiği de belirtilmektedir. Çünkü Osmanlı Araştırmaları, Orta Doğu Araştırmaları ve Türkoloji'nin çok önemli ve en temel alanıdır. Demek ki Orta Doğu Araştırmaları ve Türkiyat Araştırmaları üzerine bir çalışma yapıldığında Osmanlılar ile ilgili meselelerden bahsetmeden geçmek mümkün değildir.

Önümüzdeki zamanlarda Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmalarının geleceği ve beklentileri hakkında, araştırmanın yönelimi ve araştırmacılar gibi iki önemli meseleyi belirlemek gerekmektedir.

Birincisi, araştırmanın yöneliminde Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi, iktisadi ve toplum yapısı ve dış politikası gibi genel meselelerin yanında Vietnamlı

araştırmacılar tarafından önemsenen konular dikkate alınmaktadır. Örneğin: Pax Ottomana (veya Pax Ottomanica) yani Osmanlı Barışı olarak bilinen Osmanlı Devleti'nin siyasi modeli, Tanzimat dönemi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ıslahat süreci (Çin, Japonya ve Siyam gibi Uzak Doğu ülkelerle karşılaştırmalı), 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başında Türkiye'de milliyetçilik hareketleri gibi Osmanlı siyasi tarihine dair konular; Marksist bakış açısına göre Osmanlı toprağında Asya tipi üretim tarzı gibi Osmanlı iktisadi ve ictimai tarihi ile ilgili konu; Osmanlı döneminde Türk kahvesi ve kahvehaneleri, Osmanlıda çay ve çayhaneler, Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca gibi Osmanlı kültür tarihi ile ilgili konular; Osmanlı İmparatorluğu'nun Ming Hanedanı döneminde Çin ile ilişkileri (16.-17. yüzyılda), Osmanlı İmparatorluğu ve Japonya ilişkileri, Uzak Doğu'da bulunan Osmanlı tüfekleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun Hint Okyanusu'nda tesirleri, Osmanlı İmparatorluğu ve Açe Sultanlığı ilişkileri; Osmanlı Türklerinin Uzak Doğu'nun ticari faaliyetlerindeki rolü, Osmanlıların Güneydoğu Asya'daki Müslümanlar ile ilişkileri ve tesirleri gibi Osmanlı diplomasisi ile ilgili konular; bilhassa Güneydoğu Asya, Uzak Doğu, Hindicın veya Vietnam'dan bahseden Osmanlı coğrafi eserleri üzerine incelemeler gibi konular üzerinde araştırma yapılmaktadır. Demek ki önem verilen araştırma konularının Uzak Doğu veya Güneydoğu Asya bölgeleriyle birlikte Vietnam ile ilgili olması gerekmektedir.

İkincisi, araştırmacılar ile ilgili olarak öncelikle Türkiye'nin çağdaş meseleleri üzerine araştırma yapan öğretim üyeleri ve araştırmacılar için gelecekte Şarkiyat Araştırmaları çerçevesinde Türkoloji Bölümü kurulacaktır. Bundan sonra adım adım bir Osmanlı Araştırmaları Merkezi kurulup geliştirilecektir. Ayrıca Türkiye'de eğitim alan ve araştırma yapan Vietnamlı öğrenciler ülkeye dönüş yapacağı zaman Türkoloji ve Osmanlı Araştırmaları ile ilgili yüksek nitelikli araştırmacılar oluşun ekibin çekirdeğini oluşturacaktır. Onlar araştırmalarda yetkin Türkçe dili kullanımı gibi yabancı dil becereleriyle yabancı araştırmacıların bakış açısı olarak objektif bir bilimsel yaklaşım sahip olmaları ve ev sahibi ülke olarak Türkiye'de uzun zamandır yaşama deneyimi göstereceklerdir. Nitekim yukarıdaki analizle Vietnam'da Osmanlı tarihi araştırmalarının gelecekte umut verici bir çalışma alanı olduğu söylenebilir.

Sonuç

Görüldüğü kadarıyla, Vietnam ve Türkiye arasındaki ilişkilerin özellikleri ve diğer nesnel faktörler nedeniyle Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmaları diğer ülkelere göre araştırmanın sayısından araştırmanın kalitesine birçok yönden hâlâ sınırlı kalmaktadır. Uzun zamandır Osmanlı tarihi araştırmalarının Vietnam'da çok az ilgi gördüğü söylenebilir. Şimdiye kadar Vietnam'da bir uzman alanı olarak Osmanlı tarihi üzerine eğitim veren bir üniversite veya araştırma enstitüsü bulunmamaktadır. Osmanlı tarihi üzerine araştırma uzmanı veya tarihçi de bulunmamaktadır. Osmanlı tarihini öğretmek, eğitim-öğretim programlarında hâlâ olmayan ve büyük bir eksikliklerdir. Yayınlanan birkaç tarih ders kitabı ile birlikte az sayıda rastgele ve henüz sistematik olmayan araştırma makalelerinde Osmanlı tarihi ile ilgili bilgilerin çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Bir de çalışmaların çoğu yalnız literatür incelemesine odaklanmıştır. Ayrıca çalışmalarda Osmanlılardan bahsedildiğinde terim ve kavramlar açısından bazen hatalar yapılmıştır.

Buna rağmen, Vietnam ile Türkiye arasında son zamanlarda yaşanan işbirliğindeki dikkat çekici gelişmeler ile birlikte, Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmalarına giderek tam anlamıyla ilgi gösterilmeye başlanmıştır. Nitekim, Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmalarının akademik alanını oluşturmaya yönelik ilerleme çok uzakta değildir.

KAYNAKLAR

- Âşık Mehmed, *Menâzırü'l-avâlim*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nr. 616.
- Đại học Sư phạm Hà Nội, *Lịch sử thế giới trung cổ, Quyển I (Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt I)*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1962.
- Đặng, Đức An - Phạm, Hồng Việt, *Lịch sử thế giới trung đại, Quyển I (Orta Çağ Dünya Tarihi, C I)*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978.
- Đặng, Văn Chương - Lê, Văn Trường An, “Phương thức xâm nhập của Hồi giáo vào Đông Nam Á hải đảo thế kỉ XIII-XVII”, *Nghiên cứu Đông Nam Á (XIII-XVII. Yüzyıllarda Müslümanların Güneydoğu Asya'ya Yayılma Tarzları, Güneydoğu Asya Araştırmaları Dergisi)*, số 02 (191) năm 2016, tr. 3-11.
- Đặng, Xuân Kháng - Doãn, Tùng Anh, “Một số nhận xét về cải cách Tanzimat của đế chế Ottoman từ năm 1839 đến năm 1876”, *Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông (1839-1876 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Hakkında Değerlendirmeler, Orta Doğu Araştırmaları Dergisi)*, số 06 (142) năm 2017, tr. 3-9.
- Ebü Bekir b. Behrâm, *Nusretü'l-İslâm ve's-sürûr fi tahrîri Atlas Mayor*, Nûruosmâniye Kütüphanesi, Nr. 2996.
- Kâtip Çelebi, *Levâmî'u'n-Nûr fi Zülmet-i Atlas Minor*, Nûruosmâniye Kütüphanesi, Nr. 2998.
- Krahl, Regina, *Chinese Ceramics in the Topkapı Saray Museum, Istanbul: A Complete Catalogue*, Vol. II, Sotheby's Publication, London 1986.
- Lee, Nan A - Kim, Dae Sung, “Trends in Turkish Studies in Korea”, *Bilig - Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 77, İlkbahar, 2016, pp. 271-291.
- Lương, Ninh - Đặng, Đức An, *Lịch sử thế giới trung đại, Quyển II (Orta Çağ Dünya Tarihi, C II)*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978.
- Luru, Minh Hàn (haz.), *Lịch sử thế giới, Tập 2: Thời Trung cổ (Dünya Tarihi, C 2, Orta Çağ)*, Phong Đảo çev., Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002.
- Luru, Tô Xương - Quang, Nhân Hồng - Hàn, Thừa Văn - Ngải, Châu Xương, *Lịch sử thế giới, Tập 4: Thời cận đại (Dünya Tarihi, C 4, Yeni Çağ)*, Phong Đảo çev., Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002.
- Milliyet Gazetesi*, 2 Haziran 1978.
- Bulleten, Ağustos 2021, Cilt: 85/Sayı: 303; 577-613

- Misawa, Nobuo, "Japonya'daki Türkoloji Araştırmaları: Anadolu Türkleri Üzerine Araştırmalar", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C 8/S. 15, 2010, s. 453-472.
- Mustafa bin Mustafa, *Bir Osmanlı Bürokratının Uzakdoğu Seyahati*, hazırlayan Ahmet Uçar, Çamlıca, İstanbul 2010.
- Mütercimler, Erol - Öke, Mim Kemal, *Ertuğrul Furkateyni Faciası ve Türk - Japon Münasebetlerinin Başlangıcı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1991.
- Nagata, Yuzo, "Japonya'da Osmanlı Araştırmaları", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, I. Cilt, Ankara, 04-08 Ekim 1999, s. 459-477.
- Nguyễn, Thị Thù - Nguyễn, Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *Lịch sử Trung Cận Đông (Orta Dođu Tarihi)*, Nxb. Giáo dục, Tp. Hồ Chí Minh 2007.
- Pelley, Patricia M., *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*, Duke University Press, Durham and London 2002.
- Pelley, Patricia, "Vietnamese Historical Writing", *The Oxford History of Historical Writing, Vol. 5, 1945 to the Present* (Axel Schneider - Daniel Woolf, eds.), Oxford University Press, New York 2011, pp. 559-574.
- Quốc sử quán triều Nguyễn, *Đại Nam Thực lục* (Nguyen Hanedanı'nın Vakanüvislik Bürosu, *Đại Nam Krallığı'nın Yıllıkları*), 1847.
- Quốc sử quán triều Nguyễn, *Khâm định Việt sử Thông giám Cương mục* (Nguyen Hanedanı'nın Vakanüvislik Bürosu, *Viet Tarihi'nin Tertip ve Tefsir Edilmiş Metinleri*), 1884.
- Shen, Zhixing - Işık, Ömer Faruk, "Çin'deki Türkoloji Çalışmaları", *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C. 60/S. 2, 2020, pp. 587-608.
- Suzuki, Tadashi, "From Central Asian Studies to Anatolian Studies: A Century of Turkish Studies in Japan", *Orient*, Vol. 38, 2003, pp. 117-134.
- Sử quán triều Lê, *Đại Việt Sử ký Toàn thư* [Nöi các quan bản] (Le Hanedanı'nın Vakanüvislik Bürosu, *Đại Việt Krallığı'nın Tamamlanmış Yıllıkları* [Vükela-yı devlet baskısı]), 1697.
- Tạ, Thị Thúy - Đặng, Xuân Kháng, "Teaching World History in Vietnam: Innovation and the Real Situation", *World History Teaching in Asia: A Comparative Survey* (Shingo Minamizuka ed.), Berkshire Publishing, Massachusetts 2019, pp. 91-104.

- Takamatsu, Yoichi, “Japonya’da Osmanlı Tarihi Araştırmaları”, *Osmanlı Araştırmaları*, Vol. 51, 2018, s. xiii-xviii.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA) 030 01 61 379 12.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Y.PRK.ASK. 60 32.
- The Vietnam Issue*, Ministry of Foreign Affairs, Saigon 1971.
- Trần, Đình Hùng - Trần, Xuân Hiệp, “Quan hệ giữa đế quốc Ottoman và đế quốc Byzantine (1299-1453)”, *Nghiên cứu Châu Âu* (“1299-1453 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu İlişkileri”, *Avrupa Araştırmaları Dergisi*), số 12 (123) năm 2010, tr. 47-55.
- Trần, Xuân Toàn, “L’Ambassade de Phan-Thanh-Gian (1863-1864)”, *Bulletin des Amis du Vieux Hué*, Juillet-Septembre, No. 3, 1921, pp. 147-188.
- Viet-nam: Haftalık Bülten*, 2 Temmuz 1971.
- Vũ, Dương Ninh - Nguyễn, Văn Ánh, *Lịch sử thế giới cận đại (Yakın Çağ Dünya Tarihi)*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội 2006.

EK

Vietnam'daki Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Yapılan Çalışmalar Listesi

1. Đại học Sư phạm Hà Nội, *Lịch sử thế giới trung cổ, Quyển I*, Chương XI: Đế quốc Tuyếc Ôt-tô-man (Thổ-nhĩ-kỳ) (*Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt I*, Bölüm XI: Osmanlı Türk İmparatorluğu (Türkiye)), Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1962, tr. 133-140.
2. Đặng Đức An - Phạm, Hồng Việt, *Lịch sử thế giới trung đại, Quyển I*, Chương III, Tiết III: Đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ (*Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt I*, Bölüm III, Ders III: Türk İmparatorluğu), Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978, tr. 79-83.
3. Lương, Ninh - Đặng, Đức An, *Lịch sử thế giới trung đại, Quyển II*, Chương XIII: Đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ (*Orta Çağ Dünya Tarihi, Cilt II*, Bölüm XIII: Türk İmparatorluğu), Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1978, tr. 142-148.
4. Xuân Tùng, “Cuộc chiến tranh Nga-Thổ (1877-1878) và sự nghiệp giải phóng Bungari mùa xuân 1878” (1877-1878 yıllarında Osmanlı-Rus Savaşı ve 1878 Baharındaki Bulgaristan'ın Bağımsızlığı), *Nghiên cứu Lịch sử*, số 3-4 (179) năm 1978, tr. 41-48.
5. Vũ, Dương Ninh - Nguyễn, Văn Ánh, *Lịch sử thế giới cận đại*, Chương XXV: Các nước Tây Nam Á, Phần A: Thổ Nhĩ Kỳ (*Yakın Çağ Dünya Tarihi*, Bölüm XXV: Güneybatı Asya ülkeleri, A: Türkiye), Nxb. Giáo dục, Hà Nội 1998, tr. 512-521.
6. Nguyễn, Thị Thu - Nguyễn, Hồng Bích - Nguyễn Văn Sơn, *Lịch sử Trung Cận Đông*, Chương III, Phần A: Đế quốc Osman (Thổ Nhĩ Kỳ); Chương IV, Mục I, Mục III.1; Chương V, Mục II, Mục III.1 (*Orta Doğu Tarihi*, Bölüm III-A: Osmanlı İmparatorluğu (Türkiye); Bölüm IV, Madde I, III.1; Bölüm V, Madde II, III.1), Nxb. Giáo dục, Tp. Hồ Chí Minh 2000, tr. 103-123, 142-158, 166-169, 189-197, 197-201.
7. Lưu Minh Hàn (chủ biên), *Lịch sử thế giới, Tập 2: Thời Trung cổ*, Chương IV, Tiết 4: Đế quốc Osman (*Dünya Tarihi, Cilt 2: Orta Çağ*, Bölüm IV, Ders 4: Osmanlı İmparatorluğu), Phong Đảo dịch, Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002, tr. 304-314.
8. Lưu Tộ Xương - Quang Nhân Hồng - Hàn Thừa Văn - Ngải, Châu Xương, *Lịch sử thế giới, Tập 4: Thời cận đại*, Tiết 4: Sự suy tàn và cải cách của đế quốc Osman (*Dünya Tarihi, Cilt 4: Yeni Çağ*, Ders 4: Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküşü ve Islahatı), Phong Đảo dịch, Nxb. Tp. Hồ Chí Minh, Tp. Hồ Chí Minh 2002, tr. 152-166.

9. Bộ Ngoại giao Cộng hòa Thổ Nhĩ Kỳ, *Đế chế Ottoman - Lịch sử giản yếu* (T.C. Dışişleri Bakanlığı, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kısa Tarihi*), Nxb. Thế giới, Hà Nội 2003.
10. Đào, Tuấn Thành, “Góp phần tìm hiểu về chế độ thống trị của đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ tại các công quốc Rumania từ năm 1711 đến 1821” (1711-1821 Yıllarında Romanya Dükalıklarında Türk İmparatorluğu'nun Yönetim Sistemi), *Nghiên cứu Lịch sử*, số 09 (352) năm 2005, tr. 50-56.
11. Đặng, Văn Chương - Trần, Đình Hùng, “Về nguồn gốc người lính của quân đoàn Janissaries trong đế chế Ottoman” (Osmanlı İmparatorluğu'nda Yeniçeri'nin Kökeni), *Tạp chí Lịch sử Quân sự*, số 205 năm 2009.
12. Trần, Đình Hùng - Trần, Xuân Hiệp, “Quan hệ giữa đế quốc Ottoman và đế quốc Byzantine (1299-1453)” (1299-1453 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu İlişkileri), *Nghiên cứu Châu Âu*, số 12 (123) năm 2010, 47-55.
13. Trần, Thị Nhung, “Chính sách thống trị của đế quốc Ottoman ở bán đảo Balkan” (Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğu'nun Yönetim Politikası), *Khoa học Đại học Đồng Tháp*, số 11 năm 2014, tr. 16-22.
14. Đặng, Xuân Kháng - Doãn, Tùng Anh, *Quan hệ Ottoman-Aceh thế kỷ XVI (16. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve Açe Sultanlığı İlişkileri)*, Đề tài nghiên cứu khoa học (Araştırma Projesi), Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Hà Nội 2015-2016.
15. Đặng, Văn Chương - Lê Văn, Trường An, “Phương thức xâm nhập của Hồi giáo vào Đông Nam Á hải đảo thế kỉ XIII-XVII” (XIII-XVII. Yüzyıllarda Müslümanların Güneydoğu Asya'ya Yayılma Tarzları), *Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 02 (191) năm 2016, tr. 5-7.
16. Nguyễn, Văn Vinh - Phạm, Tùng Dương - Vũ, Văn Nam, *Biến đổi khí hậu và sự hưng vong của các đế chế: nghiên cứu trường hợp đế chế Ottoman thế kỷ XVII (İklim Değişiklikleri ve İmparatorlukların Çöküşü: XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Örneği)*, Đề tài nghiên cứu khoa học (Araştırma Projesi), Đại học Sư phạm Hà Nội 2, Vĩnh Phúc 2016-2017.
17. Đặng, Xuân Kháng - Doãn, Tùng Anh, “Một số nhận xét về cải cách Tanzimat của đế chế Ottoman từ năm 1839 đến năm 1876” (1839-1876 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Hakkında Değerlendirmeler), *Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông* số 06 (142) năm 2017, tr. 3-9.

18. Lur, Vĩ An, “Một vài tư liệu ghi chép về cà phê Thổ Nhĩ Kỳ thời kì Ottoman” (Osmanlı Döneminde Türk Kahvesi Üzerine Bazı Kaynaklar), *Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu* số 12 (207) năm 2017, tr. 38-48.
19. Lur, Vĩ An, “Sinh thái của đế chế Ottoman dưới góc nhìn lịch sử môi trường” (Çevre Tarihi Açısından Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekolojisi), *Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu* số 09 (216) năm 2018, tr. 63-73.
20. Lur, Vĩ An, “Ảnh hưởng của khí hậu và thiên tai đối với sự khủng hoảng của đế chế Ottoman” (İklim ve Doğal Afetlerin Osmanlı Devleti'nin Düşüşüne Etkileri), *Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu* số 03 (222) năm 2019, tr. 63-76.
21. Lur, Vĩ An, “Târih-i Hind-i Garbî veya Hadîs-i Nev” Lịch sử Tây Ấn hay Tân Thế giới: Nguồn sử liệu của người Thổ Ottoman viết về châu Mỹ (Târih-i Hind-i Garbî veya Hadîs-i Nev: Amerika Kitası İle İlgili Bir Osmanlı Tarihi Kaynağı), *Tạp chí Nghiên cứu Lịch sử* số 03 (515) năm 2019, tr. 71-81.
22. Doãn, Tùng Anh, *Đặc điểm mô hình đế chế Ottoman (1453-1703) (1453-1703 Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu Modelinin Özellikleri)*, Luận văn Thạc sĩ (Yüksek Lisans Tezi), Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Hà Nội 2019.
23. Lur, Vĩ An, “Thực trạng và triển vọng của nghiên cứu Ottoman-Thổ Nhĩ Kỳ ở Việt Nam” (Vietnam'da Osmanlı Araştırmaları ve Türkoloji: Eğilim ve İhtimal), *Tạp chí Thông tin Khoa học Xã hội* số 09 (441) năm 2019, tr. 16-22.
24. Lur, Vĩ An, “Sử liệu Ottoman ghi chép về Trung Quốc và quan hệ bang giao giữa nhà Minh với đế chế Ottoman thế kỷ XVI-XVII” (Çin'e Dair Osmanlı Tarih Kaynakları ve XVI-XVII. Asırlarda Ming Hanedanı-Osmanlı İmparatorluğu İlişkileri), *Tạp chí Nghiên cứu Lịch sử* số 01 (525) năm 2020, tr. 49-62.
25. Lur, Vĩ An, “Ghi chép về các loài động vật và thực vật ở Tân Thế giới trong Târih-i Hind-i Garbî” (Târih-i Hind-i Garbî Adlı Eserde Yeni Dünya'nın Hayvanları ve Bitkileri Üzerine Tarifler), *Tạp chí Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông* số 03 (175) năm 2020, tr. 13-20.
26. Lur, Vĩ An, “Tình hình nghiên cứu Ottoman-Thổ Nhĩ Kỳ ở các nước Đông Á” (Doğu Asya Ülkelerinde Osmanlı Tarihi Araştırmaları), *Tạp chí Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông* số 10 (182) năm 2020, tr. 36-44.